

**CORRESPONSABILITAT PARENTAL:
ANÀLISI DE LA IMPLICACIÓ PATERNA EN LA
CRIANÇA DELS FILLS I FILLES**

TREBALL FI DE GRAU

GRAU EN EDUCACIÓ SOCIAL

ÀREA: ATENCIÓ I SUPORT SOCIAL

AUTORA: RUT CAPÓ SERVERA

TUTORA: CARMEN ALBA SILES

2023

UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA (UOC)

“No hay mayor desigualdad que la igualdad que ignora la diferencia”

Casilda Rodríguez

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ.....	2
1.1. Motivació i justificació.....	2
1.2. Objectius	2
2. MARC TEÒRIC.....	4
2.1. De la conciliació a la corresponsabilitat	4
2.1.1. Models de corresponsabilitat existents.....	5
2.2. La corresponsabilitat a Europa a Espanya i a Balears	7
2.2.1. Legislació Europea, Espanyola i Autònoma	7
2.2.2. Els permisos de naixement.....	8
2.3. La corresponsabilitat paterna.....	10
2.3.1. Rols adscrits a la figura del pare	12
2.3.2. Factors que incideixen en la manca d'implicació paterna	13
2.3.3. Factors que afavoreixen la implicació i la vinculació paterna	15
2.3.4. L'acompanyament i presència durant l'embaràs, part i postpart.....	15
2.3.5. Aspectes del rol tradicional de pare que haurien de superar-se i d'altres que haurien d'assumir-se per una corresponsabilitat paterna plena.....	16
2.4. Efectes de la corresponsabilitat	17
3. DISSENY DE LA RECERCA I METODOLOGIA.....	19
3.1. Contextualització del municipi	21
4. RESULTATS	23
4.1. Modificacions personals i familiars	25
4.2. Pressions socials i estereotips de gènere	26
4.3. Presència i implicació en la criança i l'educació dels fills i filles.....	28
4.4. Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l'ús del temps.....	30
5. CONSIDERACIONS.....	33
5.1. Modificacions personals i familiars	33

5.2.	Pressions socials i estereotips de gènere	34
5.3.	Presència i implicació en la criança i l'educació dels fills i filles.....	34
5.4.	Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l'ús del temps.....	37
6.	PROPOSTA SOCIOEDUCATIVA.....	38
7.	CONCLUSIONS.....	42
8.	BIBLIOGRAFIA	47
9.	ANNEXES.....	52
	Annex 1. Mesures de conciliació existents.....	52
	Annex 2. Entrades Diari de Camp.....	57
	Annex 3. Guió d'entrevistes.....	68
	Annex 4. Aportacions dels entrevistats	71
	4.1. Modificacions personals i familiars	71
	4.2. Pressions socials i estereotips de gènere	71
	4.3. Presència i implicació en la criança i l'educació dels fills i filles.....	72
	4.4. Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l'ús del temps	74

RESUM

Les dones s'han incorporat al món laboral, però els homes no ho han fet de la mateixa manera a l'espai privat, el que ha suposat un repartiment desproporcionat de les responsabilitats domèstiques i de cura, suposant una sobrecàrrega de feina per aquestes. Avui, en una societat amb la participació activa de dones i homes al món laboral, és necessari que els homes assumeixin un paper actiu en la criança i en l'espai domèstic. Amb el present treball, s'analitzen els factors que incideixen en el grau de coresponsabilitat i participació activa del pare en les activitats, espais i responsabilitats relacionades amb la cura, la criança i l'educació dels fills i filles. Es porta a terme una recerca bibliogràfica inicial amb la finalitat de contextualitzar la problemàtica escollida i dotar-la de sentit teòric. Posteriorment, es realitza un estudi qualitatiu utilitzant de mostra parelles heterosexuales que conviuen juntes i tenen criatures entre 0- 3 anys. Es fan servir diverses tècniques; per una banda, es duen a terme tres observacions participants en espais de criança per a veure la participació masculina en aquests, i, per una altra banda, es duen a terme entrevistes semiestructurades a set pares, i, a una mare integrant de l'APIMA. Els resultats de l'estudi mostren com als pares en l'actualitat, tot i ser-hi més presents, no assumeixen plenament la responsabilitat de la cura i la iniciativa en la presa de decisions entorn de la criança. Finalment, es desenvolupa breument una proposta socioeducativa amb la finalitat d'incorporar les cures com una part més de la identitat masculina.

Paraules claus: Coresponsabilitat, Equitat, Parentalitat, Paternitat, Criança.

ABSTRACT

Women have joined the world of work, but men have not done so in the same way in the private space, which has meant a disproportionate distribution of domestic and caring responsibilities, assuming an overload of work for them. Today, in a society with the active participation of women and men in the world of work, it is necessary for men to assume an active role in parenting and in the domestic space. With this work, the factors affecting the degree of co-responsibility and active participation of the father in the activities, spaces and responsibilities related to the care, upbringing and education of sons and daughters are analysed. An initial bibliographic search is carried out in order to contextualize the chosen problem and give it a theoretical sense. Subsequently, a qualitative study is carried out using as a sample heterosexual couples who live together and have children in common between 0-3 years of age. Various techniques are used; on the one hand, three

participant observations are carried out in parenting spaces to see the male participation in them, and, on the other hand, semi-structured interviews are carried out with seven fathers, and with a mother who is part of the APIMA. The results of the study show how parents today, despite being more present, do not fully assume the responsibility of care and the initiative in making decisions around parenting. Finally, a socio-educational proposal is briefly developed with the aim of incorporating caregiving as another part of male identity.

Key words: Responsibility, Equity, Parenthood, Paternity, Parenting.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Motivació i justificació

Motivada per la meua experiència com a agent de conciliació i corresponsabilitat al municipi des Castell durant l'últim any, i a través de la meua pròpia vivència com a mare, he decidit abordar en aquest treball, la problemàtica de la corresponsabilitat paterna, centrant-me ara, al municipi on visc; a Ciutadella de Menorca.

A través d'aquesta feina, he tingut l'oportunitat d'elaborar un pla municipal amb l'objectiu de millorar la corresponsabilitat de les famílies del municipi. En el procés d'elaboració d'aquest pla, he elaborat una anàlisi exhaustiva per identificar les necessitats de les famílies amb relació a l'equilibri entre la seva vida laboral i familiar. Durant aquesta anàlisi, he observat una manca d'implicació masculina en termes de treball de cures, tasques domèstiques i criança.

Per l'altre costat, la meua pròpia vivència com a mare ha reforçat el meu compromís en aquesta qüestió. En experimentar les demandes i els reptes com a mare, he pogut compartir i connectar amb altres dones en situacions similars. Això m'ha portat a voler abordar aquesta desigualtat i buscar solucions, amb la finalitat de conscienciar als homes sobre la importància d'estar presents durant aquests processos, per tal d'aconseguir una distribució més equitativa de les responsabilitats familiars.

És per això que considero important explorar les dificultats i obstacles que es troben els homes quan es converteixen en pares, per tal d'esbrinar quins són els factors que incideixen en la seva manca d'implicació en la cura i la criança de les criatures. I proposar, així una intervenció socioeducativa que permeti la incorporació de la figura masculina en aquests processos i faciliti així, la seva participació.

1.2. Objectius

L'objectiu general d'aquest estudi és analitzar quins són els factors que incideixen en el grau de corresponsabilitat i participació activa del pare en les activitats, espais i responsabilitats relacionades amb la cura, la criança i l'educació dels fills i filles.

Tenint present aquest objectiu general, es plantegen els següents objectius específics:

- Revisar els rols i estereotips de gènere que dificulten la implicació del pare en la criança i cura dels fills i filles i la corresponsabilitat domèstica.
- Analitzar com influeix la socialització diferencial de gènere en l'assumpció de les responsabilitats parentals i la corresponsabilitat en la vida adulta de les filles i els fills.
- Detectar quins són els factors que promouen la corresponsabilitat paterna durant l'embaràs i la criança.
- Presentar quins són els aspectes que preocupen als homes i reflexionar sobre la importància de la seva implicació en el seu procés com a pares per als seus fills i filles i la seva parella.

2. MARC TEÒRIC

2.1. De la conciliació a la corresponsabilitat

L'entrada de les dones al treball remunerat va suposar un dels canvis més rellevants en la segona meitat del s. XX, posant fi al model familiar basat en el matrimoni tradicional, sustentat pel salari de l'home i el treball domèstic de la dona (Del Olmo, 2013). Això ha suposat un repartiment desproporcionat de les responsabilitats domèstiques i de cura, ja que, mentre elles han anat ocupant l'àmbit públic, ells no ho han fet en la mateixa mesura en el terreny privat (quan menciono aquest terme, ho faig referint-me a l'espai de la llar, de les relacions familiars i del que és domèstic), el que ha comportat que aquestes acumulin una doble i triple jornada, perquè al seu treball fora de la llar, s'hi suma el domèstic (Salazar, 2018).

A més, els processos de modernització han transformat l'estructura de la llar, reduint-la a una petita família nuclear i fent de la maternitat una opció en lloc d'un destí inevitable (Del Olmo, 2013). A banda d'això, s'ha donat també, una individualització dels valors i una pèrdua d'estabilitat en les relacions familiars (Flaquer i Moreno, 2020). Així, el model de família tradicional, ha deixat d'alçar-se com a majoritari per a ser substituït per les famílies de *doble ingrés* (Martínez - Díaz, 2019 citat per García, 2022), les quals suposaven un 61% del total l'any 2017 (Castro *et al.*, 2018 citat per García, 2022).

A causa d'aquest fenomen on el pare i la mare pertanyen a l'àmbit laboral remunerat, cal crear mesures de suport a la conciliació del treball i la vida (López, 2020). Segons la Reial Acadèmia Espanyola (RAE, 2022) conciliar significa "hacer compatible dos o más cosas", per tant, aplicada a la vida laboral, familiar i personal, fa referència al desenvolupament anàleg d'aquests diferents àmbits que componen la vida de les persones.

Malgrat això, s'ha reconegut socialment que conciliar només afectava les dones, limitant-se a un equilibri temporal amb els permisos d'absència, sense altres implicacions (Bellester, 2012 citat per López, 2020). Per tant, cal introduir un nou concepte que no contempli només la necessitat de comptabilitzar l'esfera laboral amb la privada per a aquestes, sinó també que incorpori a l'home, fent que aquests assumeixin la seva responsabilitat en l'àmbit privat per facilitar l'equilibri entre l'esfera privada i pública de tots els membres de la família. Així, neix el concepte de corresponsabilitat, el qual fa referència "a un reparto de tareas en el que entran en juego al menos

dos personas para que se pueda compartir esa responsabilidad, por tanto, aquí se incluyen más miembros de la unidad familiar, no solamente a la mujer como madre” (López, 2020: 36).

Aleshores, la corresponsabilitat fa referència a la responsabilitat compartida entre dones i homes. És a dir, a un repartiment just i equitatiu dels treballs que comporten la cura de la llar i dels treballs de cura de les persones que hi viuen, considerant la nova realitat laboral i social de la dona (Pérez, 2014 citat per López, 2020). Per un altre costat, L'Organització de Dones de STEs (Miralles, 2021: 8) afegeixen a la definició de corresponsabilitat l'”organización, el cuidado, la educación, y el afecto de personas dependientes dentro del hogar, con el fin de repartir de forma igualitaria los tiempos de vida de ambos sexos”.

Ara bé, perquè hi hagi una veritable responsabilitat compartida, López (2020) assenyala que l'Estat i les administracions públiques han d'implementar polítiques i mesures concretes destinades a promoure la conciliació de la vida laboral i familiar, mentre que les empreses han de comprometre's amb plans d'igualtat i conciliació per facilitar també aquest equilibri. Igualment, s'ha d'activar la col·laboració dels centres educatius i els mitjans de comunicació per impulsar l'equitat de gènere, i crear consciència a la població sobre la igualtat entre homes i dones.

2.1.1. Models de corresponsabilitat existents

Social i Empresarial

La corresponsabilitat social fa referència a la necessitat que hi hagi “una transformació cultural en cuanto a la idea de que los cuidados no son solo responsabilidad familiar, sino también responsabilidad social, en concreto de la mano de Estados, administraciones públicas, agentes sociales y de la sociedad en general”(López, 2020: 6).

Pel que fa a l'àmbit empresarial, Tirado (2014, citat per López, 2020), recorda que la conciliació no s'ha de relacionar amb el sexe femení i amb la maternitat, sinó que s'ha d'entendre com un instrument per a superar els desequilibris entre els temps de treball, familiar i personal. A més, recorda el paper crucial que tenen les empreses per modificar les mesures necessàries per a facilitar la conciliació, flexibilitzant-se a les necessitats actuals de la societat.

Així mateix, López (2020) creu que és fonamental que les mesures de conciliació no vagin exclusivament dirigides a mares treballadores, sinó també als pares treballadors, per tal de generar

un equilibri en l'àmbit de treball i que aquestes no es vegin afectades quan es converteixen amb mares.

A més, Albert *et al.* (2010, citat per López, 2020), menciona que les empreses obtenen cinc beneficis en adoptar mesures conciliadores, com són una millora de la imatge corporativa, la millora del clima laboral, la reducció de l'absentisme, l'augment de la productivitat i la retenció del talent femení.

Finalment, Miralles (2021) adverteix que cal "concienciar a los padres y a las empresas para que no impongan dificultades en los puestos de trabajo, para que padres puedan solicitar excedencias para cuidar de sus hijos". A més, subratlla que si les excedències estan destinades a millorar la protecció i el benestar dels fills i filles, aquestes haurien de ser remunerades, ja que així es sol·licitarien més per part dels homes i de les dones.

Familiar

La corresponsabilitat entre els membres de la família, com s'ha explicat més a dalt, fa referència al repartiment equitatiu del treball domèstic i responsabilitats familiars a l'àmbit privat com també, en paraules de López (2020: 6) "implica no solo asumir la responsabilidad de la realización de la tarea, sino también la de su organización y control".

Maganto i Bartau (2011) adverteixen que perquè hi hagi una vertadera corresponsabilitat domèstica és necessari que es compleixin tres dimensions:

Repartiment Just	Actuació coordinada	Responsabilitat compartida
Distribució del treball percebuda per a tots els membres com a justa.	Organitzar prèviament les diferents activitats i, posteriorment dur-les a terme per un mateix.	Desenvolupar un sentit de responsabilitat familiar conjunta on les tasques es percebin com una cosa de tots i totes.

Per un altre costat, Flaquer i Moreno (2020) ens diuen que el treball no remunerat que es porta a terme a dins de l'àmbit domèstic el componen dos tipus de cures; la cura de la llar i la cura de les persones. Així podem diferenciar entre les feines domèstiques les quals són necessàries per al

manteniment i el bon funcionament de la llar, i, per una altra costat, la cura de les persones on s'inclou la criança dels fills i filles i l'atenció de persones dependents.

Fent referència a la criança i educació dels fills i filles, Molina (*et al.*, 2020: 14) adverteix que la corresponsabilitat en la criança fa referència a una nova forma de paternar i de "acompañar a los hijos desde lo afectivo y lo emocional en un sentido de reciprocidad, donde ambos ofrezcan a los hijos las mismas oportunidades, manifestaciones, actitudes y valores". I López (2020: 25) apunta que per a relacionar la corresponsabilitat amb la parentalitat és necessari que els homes "puedan sumarse a las dinámicas familiares con igualdad y proactividad".

2.2. La corresponsabilitat a Europa a Espanya i a Balears

2.2.1. Legislació Europea, Espanyola i Autonòmica

A continuació és important fer esment de les principals directives i lleis que fan referència a la conciliació de la vida laboral, familiar i personal. Es mostra una recopilació de les més destacades en l'àmbit Europeu, Espanyol i Autonòmic.

Europa

- Directiva 96/34/CE del Consell, de 3 de juny de 1996, relativa a l'acord marc sobre el permís parental entre la UNICE, el CEEP i la CES.
- Directiva 2006/54/CE del Parlament i del Consell, de 5 de juliol de 2006, relativa a l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats i igualtat de tracte entre homes i dones pel que fa al treball i a l'ocupació.
- Directiva 2019/1158 del Parlament Europeu i del Consell, de 20 de juny, relativa a la conciliació de la vida familiar i la vida professional dels progenitors i els cuidadors.

Estat Espanyol

- Llei 39/1999, de 5 de novembre, per a promoure la conciliació de la vida familiar i laboral de les persones treballadores.
- Llei Orgànica 3/2007 de 22 de març de 2007 per a la igualtat efectiva de dones i homes.

- Llei 6/2019, de 19 de juliol, de mesures urgents per a la garantia de la igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes en l'ocupació i l'ocupació pública.

Autonòmica

- Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears.
- Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.
- Llei 8/2018, de 31 de juliol, de suport a les famílies.

2.2.2. Els permisos de naixement

A partir del 2007 a Espanya, les polítiques de llicències parentals comencen a ser percebudes com un mitjà per a promoure la implicació paterna en la cura dels fills i filles (Flaquer i Escobedo, 2020). Aquests permeten que el pare tingui un temps per a participar en les responsabilitats familiars i en la cura de les criatures (Miralles, 2021). Amb l'objectiu que aquest no sigui simplement un col·laborador de la mare (González - Pumariaga, 2019, citat per Miralles, 2021).

Des del 2021 a Espanya, s'equiparen com a un dret individual per a cada progenitor el permís de paternitat i maternitat, eliminant aquest nom i substituint-los pel de permís per naixement. Aquest permís passa a ser igual i intransferible per a cada progenitor. Amb sis setmanes obligatòries a partir del naixement o l'adopció de la criatura, i deu setmanes més que es poden prendre en el transcurs del primer any de vida (Seguridad Social, 2023).

Actualment, pel que fa a les prestacions dirigides a les mares, l'Estat espanyol conjuntament amb Malta, compten "amb els permisos més curts i als quals destinen menys recursos econòmics de tota la Unió Europea" (Merino, 2017, citat per Vivas, 2019: 34)

Mentre que amb l'equiparació del permís de paternitat (ara anomenat per naixement per ambdós progenitors), Espanya s'ha convertit amb el país amb més nombres de setmanes retribuïdes pel que fa a prestacions per paternitat que la resta d'Europa. (Miralles, 2021). Convertint-se així, en el primer país del món en què homes i dones tenen permisos de la mateixa durada, intransferibles i pagats al 100% (Miralles, 2021).

Flaquer i Moreno (2020), mencionen que els permisos es troben associats amb una participació més freqüent del pare en les cures, tant quan les criatures són petites com durant els primers anys de vida. No obstant això, Salazar (2018: 35) subratlla, que aquestes mesures serveixen de poc “si los hombres no llevamos a cabo una radical transformación de nuestra manera de situarnos al espacio privado”.

Miralles (2021), destaca que és positiu que els pares puguin tenir aquest permís, ja que permet a la parella afrontar junts els nous rols com a pares i crear un lligam especial amb el fill, reforçant la relació de parella. No obstant això, l'autora critica que “la igualdad material no se hace efectiva al tener los mismos días de permiso por ambos progenitores, ya que a nivel individual la mujer sufre unos cambios tanto físicos como psicológicos (...) que el hombre no afronta” (Miralles, 2021: 35), per aquest motiu creu que el permís de les mares hauria de ser més llarg, ja que la maternitat té un impacte més gran en la dona.

A més, Martín- Vidaña (2021), subratlla que tot i ser una mesura positiva, alguns treballadors precaris, difícilment podran complir amb el període necessari de cotització per poder gaudir el permís. Per tant, per a ell el que és realment important, és la reforma estructural de les condicions establertes en el mercat de treball.

Així Vivas (2019), també destaca que “el problema rau, en mantenir un esquema de permisos que, per la seva curta durada, supedita la maternitat i la criança a l'ocupació, avantposant productivitat a cures” (p. 41). No existeixen prestacions per ser pares, sinó per ser treballadors en l'eventualitat d'un es converteixi amb pare o mare (Razquin, 2019). Amb el resultat, que tenir cura de les criatures acaba convertint-se en un privilegi només accessible als qui econòmicament s'ho poden permetre.

Entre PPiINA i PETRA

La Plataforma per Permisos Iguals i Intransferibles de Naixement i Adopció (a partir d'ara PPiINA), és una associació que va anar aconseguint el seu objectiu a partir de la Llei 6/2019, amb la total equiparació del permís del pare. Així i tot, aquesta proposta que en lloc de les sis setmanes obligatòries, aquestes, siguin només dues, ja que defensen que si no es corregeix això, els homes no cuidaran de forma responsable i seguiran en una posició d'ajudants de la mare (Miralles, 2021).

Per contra, l'associació Petra Maternitats Feministes (a partir d'ara PETRA), es troben en desacord amb l'equiparació dels permisos iguals i intransferibles, i suggereixen l'ampliació dels permisos a un mínim de sis mesos amb la finalitat de garantir el dret a la lactància materna exclusiva que recomana

l'Organització Mundial de la Salut [OMS] i les entitats sanitàries. A més defensen que la intransferibilitat cobreixi només les sis primeres setmanes del permís i la resta de les setmanes siguin transferibles, perquè cada família es pugui organitzar com millor trobi (Miralles, 2021).

A banda d'això, exigeixen que els permisos siguin universals i que no estiguin condicionants a l'àmbit laboral. A més, no només exigeixen uns permisos més llargs, sinó també recomanen un permís per a la recuperació del part i per a la protecció de la lactància materna de forma independent al permís per naixement (Miralles, 2021), ja que segons aquest col·lectiu, la Llei 6/2019 no té en compte els processos sexuals i reproductius de la mare, el que suposa una "discriminación hacia ellas y a sus bebés por no protegerse el vínculo primal" (PETRA, 2021, citat per Miralles, 2021:52).

Finalment, tant PPIINA com PETRA proposen millores per a les famílies monoparentals, tot i que no desenvoluparé en aquest treball.

A l'annex 1, es troben recollides les principals mesures de conciliació vigents a l'Estat Espanyol, com també els principals canvis que s'han dut a terme a Balears per a la millora d'aquesta.

2.3. La corresponsabilitat paterna

Als darrers anys els homes s'han involucrat més, respecte a homes de generacions anteriors en la implicació del treball domèstic i en la criança dels fills i filles, però, ho han fet desenvolupant un rol d'*executor*, és a dir, des d'una posició subsidiària d'ajuda a la dona, la qual continua assumint les responsabilitats que impliquen recordar, planificar i programar (Maganto i Bartau, 2011).

Així mateix, Barbeta - Viñas i Cano (2020) adverteixen que el pare actualment es relaciona amb l'*execució* rutinària d'activitats relacionades amb les filles i els fills com els àpats, vestimenta, higiene i vigilància. I que aquesta implicació és concebuda en termes funcionals de treball o feina. Lamb (2010 citat per Barbeta - Viñas i Cano, 2020:94-95) també assenyala el paper executor dels pares; "*trabajo* del que participan más o menos activamente, pero del que generalmente no son los responsables últimos, en el sentido de controlar y supervisar no solamente el bienestar de los hijos, sino también los recursos a movilizar para su consecución".

Pel que fa a l'arribada d'una criatura, aquesta introdueix una nova responsabilitat en una llar que abans només se centrava en el treball remunerat i les tasques domèstiques (Ryan & Padilla, 2019 citat per García, 2022). Això requereix adaptacions importants en els rols i responsabilitats de tots dos membres de la parella. Segons Dew & Wilcox (2011, citat per García, 2022), durant aquesta

transició a la parentalitat, les dones experimenten una disminució més notable en la satisfacció matrimonial que els homes, a causa de la seva percepció d'injustícia en el repartiment de les responsabilitats domèstiques després de l'embaràs.

Per una altra banda, Lamb *et al.*, (1987, citat per García, 2022), indica que la participació del pare es considera positiva si es compleixen tres dimensions: implicació, accessibilitat i responsabilitat. La implicació comporta una “interacción directa con el niño en forma de cuidado, juego y tiempo de ocio” (p.12). L'accessibilitat implica disposar de temps, per estar present pels fills i filles i atendre les seves necessitats si és necessari. I finalment, la responsabilitat fa referència al paper que assumeix al pare per “asegurarse de que el niño recibe el cuidado adecuado, tomando la iniciativa en las gestiones necesarias para que así sea” (p.12), com ara concertar cites mèdiques, contractar cangurs o verificar si el nen o nena necessita roba nova, entre altres activitats.

Aquesta proposta de Lamb compren tant l'activitat de cura directa com la indirecta on s'inclouen totes les actuacions concretes empreses “no directamente con el hijo, sino más bien para garantizar su bienestar” (Pleck, 2010 citat per García, 2022: 12). Així, la responsabilitat no només inclou la supervisió dels fills i filles, sinó també la capacitat de reconèixer les necessitats d'aquests, prendre la iniciativa i supervisar tot allò que sigui necessari per cuidar-los adequadament. Pleck assenyala que aquesta habilitat és particularment distintiva de la paternitat no-tradicional perquè “a la hora de monitorizar las tareas de cuidado, los padres se suelen mostrar menos atentos que las madres y más propensos a esperar instrucciones explícitas de actuación, adquiriendo así un rol secundario de *ayudante de la mujer*” (González *et al.*, 2018 citat per García, 2022: 12).

Altrament, Pleck (2014, citat per García, 2022) inclou dues variables qualitatives per operacionalitzar la participació paterna. A la mesura d'implicació, a més del temps d'interacció, també inclou la variable de *calidesa* i *responsivitat*¹, la qual es manifesta a través de mostres d'afecte tant físiques (abraçades) com verbals (dir al fill que l'estimes o aprecies alguna cosa que ha fet).

¹ És un concepte d'informàtica. Prové del terme *responsive* en anglès, que vindria a dir *resposta adaptativa*. Fa referència a la capacitat específica d'un sistema per adaptar-se a qualsevol dispositiu per tal que l'usuari disposi d'una visualització correcta i òptima (Moya, sense data). La RAE no recull aquest terme, sí que conté *responsiu/va* com a pertanyent o relatiu a la resposta (Moya, sense data). Quan utilitzem el terme per a fer referència a l'educació dels fills i filles, es refereix a la capacitat dels progenitors per a respondre adequadament i de manera sensible a les necessitats i emocions de les criatures. Aquest concepte va més enllà

Per això, aquests autors, destaquen que la responsabilitat constitueix “la dimensión de la participación en la crianza más difícil de cultivar para los padres y, por lo tanto, en la que hay que incidir y trabajar” (García, 2022: 24).

2.3.1. Rols adscrits a la figura del pare

Salazar (2018: 33) apunta que els homes han estat “educados y preparados para trabajar fuera de casa, para mantener a la familia y para (...) asumir el mando en el entorno privado”, preparats per assumir, doncs, la figura de pare que comanda, proveedor i sustentador econòmic. Donant lloc, durant segles a un repartiment de rols i funcions diferenciades entre dones i homes.

L'autor fa referència a la socialització diferencial de gènere, com el procés pel qual des de petits rebem instruccions respecte als comportaments considerats apropiats per cada gènere, així, els nens des de petits reben el mandat de ser forts i no mostrar mai la seva fragilitat, socialitzats a través de jocs i joguines que impliquen la competitivitat i la violència, mentre que a les nenes se li regala joguines que fomenten la cura (Salazar, 2018). A més, pel que fa als nens, l'entorn insisteix a subratllar la masculinitat comportant-se com una espècie de “policia de género que va marcándonos el camino correcto y las fronteras que no debemos traspasar” (Salazar, 2018: 62), on ser home suposa abans de res no ser dona, el que suposa “nuestra huida de todo lo doméstico, del cuidado (...) y de ciertas emociones” (p.63).

Aquests processos condueixen cap a una masculinitat hegemònica que respon a una masculinitat tradicional que es defineix en oposició amb el que és femení i que avui encara representa un model de referència per la valoració social que té (Martín-Vidaña, 2020). Aquesta masculinitat s'ha construït llavors, a través d'un distanciament dels homes cap a les cures cosa que ha permès “que puedan dedicarse al trabajo remunerado y a determinadas actividades de prestigio social” (Hanlon, 2012, citat per Martín-Vidaña, 2021: 237). Això no obstant, Martín-Vidaña (2021) adverteix que el model sustentador masculí està en declivi i que aquest model de masculinitat tradicional es presenta com un repte a superar.

de la responsabilitat, es tracta de presència i permanència, incondicionalitat, sensibilitat, escolta interès genuí cap als fills i filles (Moya, sense data).

Les noves paternitats

Segons Flaquer i Moreno (2020) els canvis en el rol del pare tradicional cap a pares més implicats en la criança s'atribueixen als valors d'igualtat de gènere i al nivell educatiu dels pares. S'observa que els pares amb estudis universitaris rebutgen el model de paternitat que exercien els seus propis pares, i prioritzen posar als fills i filles al centre de les seves vides. Aquests canvis també són impulsats per l'augment de la desigualtat social, la preocupació pel futur dels fills i filles en un món laboral inestable i, l'interès públic en reconèixer les feines de cura com a fonamentals.

Barbeta-Viñas i Cano (2020) apunten que la construcció de la paternitat en l'actualitat s'estableix a través de la tensió entre la provisió econòmica, com un mandat on tradicionalment s'han identificat, i la implicació i el compromís directe amb els fills i filles. I afegeixen que les *noves paternitats* es defineixen a través de la presència o absència del pare com a espai simbòlic de legitimació.

Així avui la parentalitat positiva es defineix com un acompanyament "basado en el interés superior del menor, que es enriquecedor, fortalecedor y no violento, que ofrece reconocimiento y orientación y que implica poner límites al niño, para permitir su pleno desarrollo" (Flaquer i Moreno, 2020: 55).

2.3.2. Factors que incideixen en la manca d'implicació paterna

Segons Tobío (2012, citat per Martín-Vidaña, 2021) hi ha tres raons per les quals els homes no solen cuidar: perquè no en saben, perquè no poden i perquè no volen. En el primer cas, les barreres que obstaculitzen la participació dels homes són de caràcter cultural i d'oportunitat. Les primeres es deriven de la construcció sociocultural dels rols de gènere i les habilitats atribuïdes a cada sexe, que situen les tasques de cura com a responsabilitat femenina. D'altra banda, les barreres d'oportunitat es relacionen amb les diferències salarials i les categories professionals. En aquest sentint, els homes tenen una millor posició en el mercat laboral, i per tant són les dones les que sol·liciten més sovint reduccions de jornada per a assumir les tasques de cura (Martín-Vidaña, 2021).

En el segon cas, la falta de voluntat dels homes per cuidar es relaciona amb la teoria del gènere com a estructura social, elaborada per Risman i Davis (2003, citat per Martín-Vidaña, 2021). Segons aquesta, les diferències de gènere es construeixen i reforcen mitjançant mecanismes socials. Individualment, homes i dones se socialitzen diferent i construeixen identitats diferents. Els estereotips, rols de gènere i altres mecanismes reforcen les distincions de gènere en les interaccions.

A nivell macro, el gènere es construeix per la distribució desigual de recursos materials, pràctiques organitzatives, i creences culturals específiques que es deriven en el context laboral i polític (Martín-Vidaña, 2021). Segons Flaquer i Moreno (2020) destaquen que l'estabilitat del model patriarcal dificulta la transició cap a rols de pares cuidadors, ja que els homes internalitzen el treball “como el eje central de sus vidas” (Cottingham, 2013 citat per Martín-Vidaña, 2021: 241), relegant les tasques de cura i el treball domèstic a un segon pla.

Finalment, els pares que no cuiden perquè no poden, fa referència a la falta de temps causat per les obligacions laborals i els desplaçaments de la casa al treball (Tobío, 2003 citat per Martín-Vidaña, 2021).

Un altre possible motiu de la manca d'implicació, té a veure que la criança és considerada “un fre per al desenvolupament professional, menyspreant (...) la seva importància social, política i econòmica” (Vivas, 2019: 41). A més García (2022), menciona que, quan arriba una criatura, es sol experimentar negativament la modificació dels hàbits quotidians com el temps per un mateix, el descans, l'oci i el temps lliure.

A part, Blanc (2020), detalla que en la nostra societat hi ha una carència de referents masculins; un home famós que hagi reflexionat vertaderament sobre la feminitat i que un nen s'hi pugui indentificar-se. Menciona que “en el día a día nos damos cuenta de que estamos aislados. Como soldados perdidos en el campo de batalla, intentamos encontrar el camino. Sin manual de instrucciones ni verdaderos referentes en los que apoyarnos” (p. 31). A més, l'autora també fa referència a la pressió social que tenen els homes per complir els rols de gènere i no desviar-se de la norma,

“las normas de género no solo se activan en las relaciones entre hombres y mujeres. También se aplican entre chicos. Y esto comienza en el patio del recreo, pobre, del que no muestre ser lo bastante fuerte, lo bastante intrépido, o del que se atreva a acercarse demasiado a las niñas” (Blanc, 2020:68).

Per una altra banda, Schoppe - Sullivat *et al* (2008, citat per García, 2022), parlen del *gatekeeping matern*, que fa referència a les creences i comportaments tant conscients com inconscients de les dones que poden promoure o inhibir la participació dels pares en les tasques domèstiques i en la criança dels fills i filles.

Finalment, Sicoure *et al.* (citats per García, 2022: 25) destaquen que una de les principals barreres per a la participació dels pares en programes prenatals i de criança és la percepció que aquests programes estan predominantment dirigits i centrats en les mares. Durant la pandèmia, aquesta situació es va agreujar, ja que els pares es van sentir encara més exclosos, amb un fort sentiment d'aïllament respecte al procés de la maternitat, perquè van ser exclosos de visites de seguiment de l'embaràs, ingrés hospitalari i fins i tot del mateix part (Morales del Pozo i Moreno, 2022: 36-37).

2.3.3. Factors que afavoreixen la implicació i la vinculació paterna

Flaquer i Moreno (2020) destaquen que la preocupació pel benestar infantil i la defensa dels drets dels infants han estat factors clau en el foment de la implicació paterna i l'evolució dels Estats de benestar.

Per una altra banda, quan els pares reben formació i assessorament, adquireixen més confiança per enfrontar-se al nou rol de pares (Molina *et al.*, 2020). Així, tenir un conjunt estructurat d'idees sobre la paternitat és beneficiós per encarar aquesta transició i pot disminuir els temors i les inseguretats (García, 2022).

Altrament, O'Brien i Wall (2017, citats per Martín-Vidaña, 2021) indiquen que els homes que assumeixen la cura de les seves criatures a casa durant el primer mes de vida d'aquestes, milloren l'adquisició de competències i habilitats pròpies de la paternitat cuidadora. A més, Valdés i Godoy (2008, citats per Molina *et al.*, 2020) destaquen el paper significatiu de la mare amb relació al pare, ja que des de la confiança i la seguretat, ella facilita la creació d'un espai adequat per aquest.

Per acabar, Flaquer i Moreno (2020) mencionen que els pares que tenen nivells educatius més alts, tendeixen a passar més temps amb els seus fills, per tant, seria un altre factor que afavoriria la implicació d'aquests. Això pot ser perquè hagin pres consciència dels beneficis que té la cura de les criatures pel seu desenvolupament, perquè tinguin actituds de gènere més igualitàries, o bé perquè el seu nivell de formació els hi brinda millors condicions laborals. (Flaquer i Escobedo, 2020).

2.3.4. L'acompanyament i presència durant l'embaràs, part i postpart

Segons García (2022), l'anticipació prenatal prediu la participació positiva del pare, construint una identitat paterna no-tradicional i adaptant el temps de treball a les necessitats de cura del nadó. Per un altre costat, Sangi *et al.* (2005 citats per Molina *et al.*, 2020) destaca la importància de la presència

de l'altre progenitor implicat en el procés per al bon desenvolupament de la gestació amb un impacte saludable en la dona i el bebè.

Remírez i Rodríguez (2014, citat per Molina *et al.*, 2020) també remarquen la importància de la presència paterna davant el part, ja que l'acompanyament mutu de la parella davant aquesta experiència "favorece la creación del vínculo parental, estrecha los lazos familiares y contribuye a facilitar el nuevo equilibrio familiar" (p.11).

Altrament García (2022) parla de la importància que té el suport rebut per part del pare, en la relació entre els progenitors, "se percibe a la pareja como una figura de ayuda cercana, con quien se comparte la responsabilidad de crianza" (García, 2022: 10).

Per aquests motius, Olza *et al.* (2021) assenyalen la importància de comprendre i valorar també les necessitats del pare com a suport emocional per a la diada. El pare igualment, experimenta una transformació durant aquests processos i "cuenta con pocos referentes de iguales en su entorno próximo que les guíen sobre cómo hacerlo." (p.31). Per tant, és essencial ajudar-lo a trobar el seu lloc i recordar-li el seu paper crucial de cuidador. Per això, assenyalen Olza *et al.* (2021) la funció que tenen els professionals d'oferir espais on el pare pugui acompanyar la seva parella i facilitar llocs on es pugui desconstruir el discurs patriarcal sobre la paternitat.

2.3.5. Aspectes del rol tradicional de pare que haurien de superar-se i d'altres que haurien d'assumir-se per una corresponsabilitat paterna plena

Bacete (2020) menciona que el segle XXI està esdevenint el de la revolució del pare "la d'aquests homes que han transformat el seu rol patern, que estan sent pares d'una manera quantitativament i qualitativament ben diferenciat de l'exemple que van tenir com a fills" (p.10). Així, perquè aquesta revolució esdevingui, cal "pasar de una función instrumental (proveedor, definir normas, dar órdenes, etc.) a la (...) humana presencia de un padre involucrado en cada etapa, con interés y apreciación por el bienestar real del núcleo familiar" (Molina *et al.*, 2020: 11). Per tant, es tracta de deixar enrere la figura de pare autoritari que posa normes i és el proveedor de la llar, per donar pas a un pare més present i comprensiu.

Altrament, Papuyana i Mosquera (2005: 18, citat per Molina *et al.*, 2020) consideren que els homes han d'adoptar qualitats tradicionalment femenines, com la tendresa, la receptivitat, l'empatia, la solidaritat i la comprensió. En aquesta mateixa línia, Barbeta-Viñas i Cano (2020) parlen del *pare*

pròxim referint-se, a la comunicació amb els fills i filles per comprendre les seves preocupacions, a més de proporcionar suport emocional i seguretat, convertint-se en un pare accessible emocionalment.

Per un altre costat, Vives (2019) apunta que no es tracta que la mare i el pare puguin o hagin de fer exactament el mateix en tots els estadis de la criança. L'autora defensa que en el cas de la maternitat biològica, en la fase d'exterogestació, els nou mesos següents al part, les feines de la mare i el pare no són iguals. Però recorda que això no vol dir que la criança inicial sigui una cosa exclusiva de la dona, sinó que el pare pot implicar-se en altres facetes de la criança.

Així mateix, Gutman (2008) diu que la funció del pare corresponsable té dos moments. En un primer moment inclou el suport emocional a la mare perquè aquesta pugui maternar, on el pare assumeix les tasques "que no sean imprescindibles para la supervivencia del niño" (p. 175). És a dir, assumeix principalment l'organització de la rutina domèstica. En el segon moment, el pare juga el paper d'acompanyant, on és el "facilitador de la entrada de los hijos al mundo social y cultural" (Barbeta-Viñas i Cano, 2020: 106), proporcionant autonomia als fills i filles i donant suport a la separació emocional entre mare i criatura.

Així es tractaria que el pare en un primer moment assumís la funció de "resguardar el nido" (Gutman, 2008: 176), amb la "capacidad emocional suficiente para atender las necesidades sutiles de las madres" (p.119). L'autora adverteix, però, que si el pare no és prou madur per dur a terme aquestes funcions, es produirà un desequilibri a dins del nucli familiar.

Per açò Salazar (2018) recorda que els canvis han de començar pel més personal, per la revisió de la subjectivitat masculina que s'ha forjat durant molt de temps mitjançant la negació de tot el que té a veure amb les dones.

En resum i seguint les paraules de Olza *et al* (2021: 29) "que conciban la crianza y el desarrollo como un valor social en el que cada uno asume un papel diferenciado y apelando a los beneficios de la cooperación para el mejor crecimiento de nuestra especie".

2.4. Efectes de la corresponsabilitat

La manca de corresponsabilitat és una font de conflictes en la família, ja que no es pot generar un clima de convivència quan "uno de sus miembros se ve sometido a la sobrecarga y al estrés como consecuencia de la dejación y la falta de implicación de la otra parte" (López, 2020: 4).

Per tant, una major participació positiva del pare en la criança dels seus fills i filles, es reflectirà amb una major conciliació familiar i laboral, com també amb una major satisfacció en la parella (Zimmerman *et al.*, 2003 citat per García, 2022). Així mateix, Cano *et al* (2020) destaca que el pare implicat, reduirà la possible càrrega i estrès de la mare, i alleugerirà aquesta de la responsabilitat de la cura i la criança.

Ara bé, la implicació paterna també té efectes positius per a les criatures. Segons Cowan & Cowan (2019, Cowan *et al.*, 2009, citat per García, 2022: 13),

“el desarrollo psicosocial de los hijos se ve favorecido por la implicación de ambos progenitores, de forma que aquellos que han experimentado una interacción positiva con su padre, caracterizada por la calidad en la cercanía, responsividad y estructura, tienden a mostrar mayores competencias cognitivas, sociales y emocionales, así como mayores niveles de autoestima y menores problemas de conducta.”

A més, vivim a un context cultural on el pare té un paper “fonamental com a referent a l’hora de construir les identitats personals, tant dels nens, per imitació, com de les nenes, per expectativa relacional de gènere” (Bacete, 2020: 9). Per tant, un pare corresponsable, servirà d’exemple positiu per a les seves criatures.

Finalment, la vivència d’una paternitat responsable i cuidadora, permetrà rompre amb els esquemes patriarcals que condicionen les nostres vides (Salazar, 2018).

3. DISSENY DE LA RECERCA I METODOLOGIA

Amb l'objectiu d'analitzar la participació masculina en la criança i la cura dels fills i filles, així com la seva implicació en les activitats educatives de les seves criatures, s'han utilitzat diversos mètodes qualitius.

En primer lloc, s'ha realitzat una recerca bibliogràfica. Aquesta recerca inicial ha permès contextualitzar el tema que vull tractar i dotar-lo de significat i sentit teòric, fonamentant els eixos d'estudi que ens ocupen. S'han cercat, seleccionat i analitzat estudis previs relacionats amb el grau d'implicació del pare en la criança dels fills i filles, la corresponsabilitat en les tasques domèstiques i de cures, així com els estigmes i les pressions socials que dificulten la participació dels pares en l'àmbit privat i, per acabar, la transició de figures paternes, passant d'un rol autoritari i proveïdor a un paper més proper i present en la vida dels seus fills i filles.

Un altre mètode usat ha estat l'observació participant. L'observació que s'ha dut a terme en aquest estudi es pot dividir en dues parts. Per una banda, s'han dut a terme dues observacions durant dos matins, en un grup de criança, anomenat *espai de nadons*, destinat al primer any de la criatura. I, per altra banda, s'ha fet una observació d'una tarda, a un altre grup, anomenat *espais familiars* amb fillets i filletes entre un i dos anys, per tal de contrarestar la participació de la figura masculina entre els dos espais. Es poden trobar els diaris de camp d'aquestes observacions a l'annex 2.

Tant l'*espai de nadons* com els *espais familiars*, estan destinats a famílies amb criatures que no estan escolaritzades. Pel que fa als segons, coneixia diverses famílies, ja que vam coincidir l'any anterior al grup de nadons quan hi vaig assistir amb el meu fill, per tant, estava familiaritzada amb aquest grup, igualment que amb les educadores, les quals són les mateixes en els dos grups.

Per dur a terme aquestes observacions, s'han establert els següents ítems o aspectes a notar:

- Grau de participació masculina en aquests espais, i si la seva participació és d'acompanyant de la mare o bé com a cuidador actiu.
- Interacció entre el pare masculí i la seva criatura.
- Aspectes que troben a faltar les mares pel que fa a la implicació paterna. S'observen els comentaris i les reaccions de les mares respecte a la participació dels pares en aquests espais i en la implicació en la criança en general.

Finalment, s'han dut a terme diverses entrevistes semiestructurades. He utilitzat aquest mètode, ja que aquest tipus d'entrevista, m'ha permès obtenir respostes més concretes sobre el tema que m'interessa i a més ha afavorit plantejar altres preguntes a mesura que es desenvolupa aquesta. Es poden trobar els guions de les entrevistes a l'annex 3.

En total, s'analitzen els resultats de 8 entrevistes. Per una banda, 7 a homes que són pares de criatures en edats compreses entre els 0 i 3 anys, amb l'objectiu de recollir la seva vivència en primera persona, pel que fa a l'experiència de convertir-se en pares i els reptes que s'han trobat. I, per una altra banda, una entrevista a una mare integrant de l'APIMA, amb la finalitat de contrarestar el seu punt de vista sobre la implicació i participació masculina en aquests espais. La selecció dels homes entrevistats ha estat la següent; homes heterosexuales i que conviuen amb la seva parella i les seves criatures, amb edats compreses entre els 30 i 37 anys. S'han seleccionat tres pares amb estudis universitaris, un amb estudis superiors i tres amb estudis secundaris. Tots els pares entrevistats treballen actualment.

Per a analitzar els resultats de les entrevistes, s'ha optat per dividir les preguntes i les respostes dels entrevistats en quatre eixos. Això ha permès organitzar i interpretar les dades de manera més efectiva.

- Modificacions personals i familiars: En aquest eix s'ha explorat els canvis experimentats en les rutines i activitats diàries una vegada s'ha convertit en pare, com també els ajustos que han hagut de fer a la vida quotidiana, sigui en l'àmbit laboral o en l'oci.
- Pressions socials i estereotips de gènere: En aquest eix, s'han explorat les pressions socials i els prejudicis que poden limitar o influir en el seu paper com a pares actius i implicats.
- Presència i implicació en la criança i l'educació dels fills i filles: En aquest, s'ha abordat el grau de participació dels pares en la criança i en l'educació dels seus fills i filles com també la seva implicació en la presa de decisions entorn d'aspectes de la cura i criança de les seves criatures.
- Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l'ús del temps: Per acabar, aquest eix s'ha centrat en com es reparteixen les feines domèstiques i les càrregues familiars, com també la planificació i organització de la dinàmica familiar i, en observar si els membres de la parella disposen de temps personal i si aquest és equitatiu.

3.1. Contextualització del municipi

Ciutadella és un municipi ubicat a prop de la costa, situat a l'oest de l'illa de Menorca, a les Illes Balears. És la ciutat més poblada de l'illa amb 30.811 habitants (IBESTAT, 2022).

El sector econòmic de Ciutadella està principalment impulsat pel turisme, on aquest és una indústria clau per a l'economia local. Per això, l'estacionalitat del treball és un factor a tenir en compte. A causa del fort flux de visitants durant la temporada turística (sobretot de juny a setembre), hi ha una major disponibilitat de feines relacionades amb l'hostaleria i el turisme. Mentre que els mesos de temporada baixa, la demanda de feina disminueix, ja que als mesos d'hivern, el turisme és pràcticament inexistent. Per tant, aquest fet, fa que moltes persones residents de l'illa, treballin durant els mesos d'abril a setembre o octubre, i l'altra part de l'any es trobin a l'atur, o bé cerquin altres ocupacions. És freqüent que algunes persones combinin treballs temporals durant la temporada alta amb ocupacions o sectors diferents durant la temporada baixa.

Per aquest motiu l'estacionalitat pot tenir un impacte significatiu en la corresponsabilitat i la conciliació de les persones, ja que aquesta concentració estacional de turistes afecta l'ocupació on els sectors destinats al turisme experimenten un augment de la demanda de treballadors. Això pot implicar horaris de treball més llargs, on poques vegades són flexibles, com treballar durant llargues hores i caps de setmana. Limitant, així, el temps disponible per a les activitats familiars.

També es poden veure alterades les seves rutines i activitats quotidianes, i per tant implica reorganitzar la distribució familiar. Les escoles d'estiu són una de les opcions principals de les famílies per a conciliar, però aquests són en horari de matí i, a Ciutadella molt poques ofereixen servei de menjador, per tant, fa que moltes famílies hagin de comptar amb àvies, avis i cangurs.

Per una altra banda, és important mencionar que segons la darrera enquesta d'ocupació del temps, duta a terme per l'Institut Nacional d'Estadística durant el 2009 i 2010. Les dones dediquen de mitja un total de 4 h 7' diàries a les feines de la llar i familiar, davant 1 h 54' dels homes (Instituto de las Mujeres, 2022).

Finalment, pel que fa a les excedències a Balears, durant l'any 2021, de les 1.049 persones que van sol·licitar una excedència per a la cura d'un fill o filla, el 84,08% van ser dones davant del 15,92% dels homes (Instituto de las Mujeres, 2022).

4. RESULTATS

Fent referència a les observacions realitzades, he pogut notar que la participació en aquests espais, és principalment femenina. Respecte als *espais de nadons* actualment no hi assisteix cap pare, ja que l'únic que hi assistia ha començat a treballar de temporada turística. Quant als *espais familiars*, ara n'hi assisteix un, tot i que n'hi participaven dos més, però també han començat feina. De totes maneres, s'observa que quan les criatures són més grans (als *espais familiars*), hi ha més participació masculina.

Altrament, a continuació esmentaré els aspectes més rellevants que he pogut observar durant la participació d'ambdós espais:

- Pel que fa als *espais familiars*, el pare que hi assisteix adopta una actitud d'acompanyant de la mare. Interacciona poc amb la resta de les mares i, intervé quan les educadores li pregunten alguna cosa. Durant la sessió ha estat pendent del telèfon durant diverses ocasions.
- Quant als *espais de nadons*, totes les mares que hi assisteixen, a hores d'ara no treballen, han sol·licitat una excedència per a la cura de les criatures, mentre que les seves parelles sí. A més comenten, que a part de treballar, les seves parelles tampoc participen d'aquest espai perquè senten que és per a mares.
- També expressen estar satisfetes de poder cuidar de la seva criatura i que no volen externalitzar les cures, sobretot durant el primer any de vida de la criatura.
- Per un altre costat, han assenyalat que són elles les qui s'informen sobre la criança i educació dels seus fills i filles i que també són les qui prenen les decisions de com criar.
- A més, són elles les qui posen límits al voltant, com per exemple amb la família, davant d'aspectes com l'alimentació. Davant això expressen sentir-se esgotades i necessitar el suport i comprensió de les seves parelles.
- Finalment, subratllar el fet que un pare assistís en aquest espai i en gaudís. Tot i que al principi hi assistia d'acompanyant, a mesura que hi participava s'hi va trobar còmode. Participar-hi el va ajudar a comprendre millor els canvis que experimentava la seva parella davant la maternitat.

Amb relació a les entrevistes als homes, un dels homes entrevistats té dos fills (6 i 3 anys), mentre que tres, esperen la seva segona criatura. La resta és pare d'un fill o filla.

Dos dels pares entrevistats treballen a l'hostaleria, un és autònom i regenta el seu propi petit hotel que està obert al públic durant la temporada turística, mentre que l'altre és cambrer en un restaurant. Aquest comenta haver fet modificacions a l'horari i haver reduït la jornada, ja que recorda l'estiu passat com molt dur i sense temps per passar amb el seu fill.

Altres dos pares treballaven a l'hostaleria i la van deixar un cop es van convertir amb pares, per la incompatibilitat d'horaris i el gran volum de treball. Tots dos han canviat d'ocupació, un ha trobat un treball durant tot l'any, mentre que l'altre s'ha fet autònom, i espera que això li permeti tenir més flexibilitat horària ara que té un fill.

Pel que fa a la resta dels pares, un és professor d'institut, un altre treballa a l'empresa del seu pare, de fontaneria, i expressa que d'ençà que és pare, han passat a treballar de manera intensiva als matins. I un altre treballa, per compte aliena en una empresa d'instal·lació de tendals. Tot i que treballa tot l'any, a l'estiu incrementa la seva feina i també les hores de la seva jornada, ja que hi ha més demanda.

Sis de les parelles dels entrevistats han agafat una excedència per a cuidar de la seva criatura un cop es va acabar el permís de maternitat o bé no treballaven en aquell moment, mentre que una altra va reduir la seva jornada laboral durant un any. Cap dels homes, ha agafat una mesura com aquestes per a cuidar.

Cal destacar que en el moment de fer les entrevistes, s'han mostrat predisposats. Durant aquesta he tingut la sensació que en alguns casos, s'ha intentat mesurar el missatge per tal de donar una bona imatge, tot i que crec que han estat sincers, hi pot haver certs aspectes que els homes han pogut dissimular.

Enfocant-me en els resultats de les entrevistes, tots els homes han assenyalat el seu desig de ser pares, com un aspecte del qual sempre havien tingut present i desitjaven. La majoria expressa la seva il·lusió per ser-ho.

En general, la majoria d'homes entrevistats sent que està implicat en la criança i educació dels seus fills i filles, i tot i que alguns reconeixen que amb els aspectes de l'escola i de l'organització, està més pendent la seva parella. Se senten satisfets en com estan exercint la seva paternitat.

Pel que fa a l'entrevista a la mare que forma part de l'APIMA, té una visió bastant diferent de la participació masculina pel que fa a l'àmbit escolar i no només a l'APIMA.

“Si s'apliquessin en la part escolar, jo suposo que tindrien més ganes de participar amb aquestes activitats, mentre no participin, si no saben ni el que és, ni el que fa una APIMA ni el que deixa de fer (...) és molt difícil que vulguin entrar dins una cosa quan no estan ni implicats en l'educació escolar.”

4.1. Modificacions personals i familiars

Quatre dels pares entrevistats han fet modificacions laborals. Un ha reduït les hores de la seva jornada, un altre ha passat de treballar en horari partit a fer-ho de manera intensiva, i dos han canviat de feina. Expressen haver fet aquests canvis per poder passar més temps amb les seves criatures.

- "El fet d'haver tingut el meu fill i veure que no tenia el temps que jo volia per dedicar-li a ell, m'ha empès d'alguna manera a donar una sèrie de passos, una sèrie de canvis principalment laborals. Fugir de l'hostaleria va ser el primer objectiu."

Un dels aspectes més mencionats pels entrevistats i el qual tots coincideixen, és la manera en què es redueix el temps personal. Dos dels pares comenten que t'adaptes en gran part al teu fill o filla i que depens dels seus horaris, mentre que altres tenen una percepció més sacrificada d'aquest temps, sentint que t'has de privar de coses que abans els hi agradaven.

Pel que fa a modificacions personals i a canvis de la rutina, alguns pares destaquen el fet de deixar de sortir, els canvis en la parella i amb les activitats que realitzaven abans:

- “Sempre he estat de quedar amb els amics i de fer plans sobretot de vespres i evidentment quan tens un fill açò ho canvia tot, fas més temps a casa els vespres”.

Pel que fa al permís de paternitat (ara de naixement) quatre dels set pares l'han gaudit, mentre tres no. D'aquests que no l'han sol·licitat els motius han estat els següents; un dels pares, el qual la seva parella és escocesa i el seu fill va néixer a Escòcia i on van viure durant els sis primers mesos del nen, no el va gaudir perquè allà els pares només tenen dues setmanes, de les quals es paga el 50% del sou, així que va agafar dues setmanes de vacances i després va tornar a la feina.

El segon, perquè és professor d'institut i va tenir el seu primer fill durant les vacances d'estiu i no va sol·licitar el permís en aquell moment. Posteriorment, al setembre es va voler incorporar a la feina. Amb el segon fill, sí que va sol·licitar permís, però tampoc el va gaudir completament, ja que també volia tornar a treballar al setembre. Així i tot, expressa haver tingut temps per haver gaudit de la paternitat.

I el tercer, no el va sol·licitar perquè el seu fill va néixer en la pandèmia i era quan no es podia treballar. Tot i que ara amb el segon diu que farà les sis setmanes obligatòries i després s'incorporarà a la feina.

Dels pares que sí que van agafar el permís, un d'ells destaca que el va esmitjar,

- “El meu fill va néixer a finals de gener, fins a l'abril no obria l'hotel, vaig aprofitar dos mesos i mig de permís, i en acabat quan vaig tancar l'hotel al novembre, vaig agafar la resta”.

Es poden trobar altres aportacions rellevants dels entrevistats a l'annex 4.1.

4.2. Pressions socials i estereotips de gènere

En general els pares entrevistats diuen no haver sentit pressions socials pel fet de ser pare, tot i que cinc dels set entrevistats comenten les bromes dels amics o bé la manca de comprensió d'aquests davant algunes situacions. Algunes de les seves respostes són:

- “Hi ha alguns amics que sa paternitat no els hi ha funcionat gaire bé, i em feien el comentari *ja ho veuràs quan tinguis un fill, no és tan fàcil no* o comentaris del tipus que ja se m'ha acabat la bona vida”.

Per un altre costat, a la pregunta que fa referència a les pressions socials que poden sentir en assistir en alguns espais on normalment hi ha més presència femenina amb les seves criatures (per exemple una xerrada sobre criança, contacontes, tallers...) dos pares expressen no soler-hi assistir, un altre menciona que hi ha activitats que són per a mares i que ell no hi va, mentre que altres comenten:

- “No és directa aquesta pressió, però el simple fet que els altres pares no hi participin, ja és una espècie de pressió que t'estan ficant, com dient *ets papa, però no et passis*”.

A banda d'això en general creuen que cada vegada hi ha més participació masculina i, per tant, menys pressió d'assistir en aquests espais.

Pel que fa a les visites prenatales i cites mèdiques, tres dels pares entrevistats expressen que s'han sentit exclosos per part dels ginecòlegs o personal sanitari, ja que aquests es dirigeixen exclusivament a la dona.

- “De vegades he notat que, ostres ja que jo vinc, també em podeu explicar coses a jo o dirigir-vos a jo, que no tot sigui un únic canal de comunicació entre sa dona i el doctor”.

Quant als altres, dos creuen que les visites estan enfocades a elles, però que per aquest fet no se senten exclosos. La resta, troba que es dirigeixen per igual tant a la dona com a l'home, tot i que aquests han assistit només a alguna visita prenatal.

A banda d'això, un pare també expressa com es va sentir en veure que en els llibres sobre criança, gairebé no sortia la figura del pare:

- “Ella es va comprar vuit llibres de com ser mamà, i dels vuit llibres només hi havia un llibre a un capítol sobre el paper de l'acompanyant en el part, i això em va semblar un poquet fluix, perquè l'únic paper que t'adjudiquen és d'acompanyament en el part”.

Sobre la pregunta de si la mare pot inhibir la participació del pare en algunes situacions, sis dels set pares creuen que sí, bàsicament pel fet que la criatura, sobretot quan és més petita, té més afecte cap a la mare que cap al pare, i per tant ella el consola més ràpidament. Tot i que hi ha diverses opinions al voltant. Alguns pensen que és normal al principi, d'altres creuen que si la mare no dona espai al pare, aquest no pot aprendre, i d'altres que és deu a què la mare s'estima més encarregar-se'n de la criança per no haver de fer l'esforç d'explicar al pare el que s'ha de fer.

- “Ens equivoquem més que la mare i elles prefereixen no delegar-ho per no haver de fer l'esforç d'explicar-ho o d'estar-hi damunt perquè no se'n fia. I crec que el que després passa és que et sents jutjat i passes de fer-ho”.

Finalment, un pare menciona la falta de temps, com un dels desafiaments més grans que ha experimentat una volta s'ha convertit amb pare:

- “La falta de temps crec que és un dels desafiaments més grossos que hi ha a la vida d'un papà o mamà. La nova criatura de la qual t'has d'ocupar, ocupa unes hores del teu dia que abans podies dedicar a altra cosa, per tant, el temps per tu, el temps per les teves relacions, el temps per passar-ho bé o el que sigui, es redueix”.

Mentre que un altre menciona, el fet d'haver-se d'imposar:

- “Hi ha estones que t’has d'imposar i vulguis o no et sap molt de greu, però ho has de fer, i de vegades és difícil per tu”.

Es poden trobar altres aportacions rellevants dels entrevistats a l'annex 4.2.

4.3. Presència i implicació en la criança i l'educació dels fills i filles

Respecte a la participació dels pares en els programes o tallers prepart, quatre dels set entrevistats no hi van poder participar a causa de la pandèmia (esperaven la seva primera criatura), ja que aquests es van suspendre o bé només hi podia assistir la seva parella, adaptant-los i fent-los més curts. Els altres hi van assistir i comenten que principalment s'enfocaven a la preparació física de la dona pel moment del part i en fer exercicis per a ella i que, per tant, es van sentir una mica exclosos. Un dels pares comenta:

- “Anava una altra vegada dedicat només a les mares i el darrer dia a la darrera sessió, estàvem convidats els pares, convidats no, com quasi obligats a anar-hi”.

Així i tot, dos dels pares que no van tenir classes a causa de la pandèmia, i que ara estan esperant el seu segon nadó, apunten que tampoc hi assisteixen per motius laborals. Un apunta, a més, que no creu que ell hi hagi d'assistir, ja que aquest és per la seva parella.

Pel que fa a informar-se sobre criança i els processos d'embaràs, part i postpart, la majoria coincideix que ha estat la mare qui s'ha interessat.

- “La meua parella és qui s'ha informat de tot, jo no he considerat que m'hagués d'informar de res perquè som una persona molt instintiva i trop que la intuïció ja em mostra el camí, i sinó la meua parella ja me'l mostra”

Quant a si els homes creuen que hi ha referents de pares corresponsables, la majoria dubten o diuen que no, mentre que tres diuen que la seva referència és l'educació que van exercir amb ells de petits.

- “La meua referència és el que sé que no vull fer, és a dir, jo agafo de referència com em van educar a jo. (...) No vull dir que estigui tot malament, però tinc clares moltes coses que no vull repetir de les que jo he viscut de la meua educació i açò és el meu referent”.

Amb relació a les activitats concretes que realitzen els pares per connectar amb les seves criatures, tots els homes responen que jugar. Només un assenyala també altres activitats:

- “També activitats que no són tan divertides o no creen tant de vincle a priori com dutxar-nos junts, rentar les dents, preparar menjar junts, fer activitats de la casa, etc.”.

Respecte als factors més rellevants amb el vincle i la relació amb les seves criatures, destaca la de passar temps junts. Un pare subratlla que per a ell el més important és que el filllet se senti estimat, com també es reflecteix, en les respostes d’alguns pares, la importància de sentir-se propers per als seus fills.

- “Xerrar i escoltar el que vol, quan et demana coses fer-li cas i passar temps junts, connectar molt passant temps junts, que el primer any hi va faltar un poc per culpa de la feina i ara que pas molt de temps amb ell és diferent, hi ha molta més relació”.

Pel que fa a l’àmbit escolar, totes les criatures estan escolaritzades, menys una. La majoria dels pares assisteix a les reunions d’escola, només un expressa anar-hi ell sol de vegades. La resta expressa que hi van els dos, mentre que els altres tres expressen el contrari,

- “Normalment, hi vaig de manat”

Quant a si participen en els grups de WhatsApp de l’escola i estan al corrent del correu electrònic, tots responen que és la seva parella la que està pendent del correu electrònic, mentre tres formen part del grup de WhatsApp.

- “Al grup de WhatsApp no hi participo gaire però hi soc. I el correu electrònic m’arriba, però com que sé que la meva parella se’l mira, jo no me’l miro”.

A la pregunta de per què creuen que els pares s’han d’implicar en la criança de les seves criatures, gairebé tots els homes destaquen la importància que els fills i filles comptin amb les dues figures de pare i mare pel seu bon desenvolupament. A banda d’això, altres destaquen la importància d’implicar-se tots dos progenitors per a fer la criança més lleugera, i, un subratlla que és rellevant implicar-se per tal de no trobar-te perdut davant la criança del fill.

- “Ajudarà a l’altra persona també, és a dir, tant per la mare és important que el pare s’impliqui, com pel pare és important que la mare s’impliqui, perquè la paternitat i maternitat és complicada i per un tot sol, tela”.

- “Per precisament no trobar-te amb situacions incòmodes on et vegis superat. Algun dia estàs exposat, sigui per un tema laboral o pel que sigui que li pugui passar a la mare, d’estar tot un dia amb el fillet. I si has de passar tot un dia amb ell, has de fer que les seves necessitats estiguin cobertes i ho has de cobrir tot, ja sigui des de menjar, la higiene, canviar bolquers o dutxar-lo. Ho has de saber gestionar. Jugar tothom ho sap fer”.

Per finalitzar aquest punt, fent referència a si creuen que la incorporació dels pares als programes prepart ajudaria a estar més preparats davant els canvis que es produeixen i més implicats en la criança, quatre dels pares creuen que sí. Mentre que dos diuen que no ho saben perquè no van poder assistir-hi i, per tant, no saben si influenciarà o no. Mentre que un altre creu que no.

- “Sí. Tot el que és informació extra i aprenentatge és molt important. (...) A més deu ser una manera de crear més vincle amb la parella, crec que és important”.
- “Jo si he de ser honest, trop que si féssim més cas a l’instint i a la intuïció no faria falta tant de programa, crec que hi ha una part que ens neix i ja està”.

Quant a quins temes introduirien en aquests tallers, dos homes mencionen el postpart, mentre que un la conciliació.

Pel que fa al tipus de paternitat que estan exercint i si estan satisfets amb aquesta, alguns mencionen intentar exercir una paternitat més propera i ser-hi present. Tots els homes responen estar satisfets com exerceixen de pares, així i tot, alguns comenten que els hi agradaria passar més temps amb els fills i filles.

- “M’he perdut un poc de coses que han fet sense jo, perquè, fer feina i no sé, tenir aficions que també em fan falta per estar bé, em fa tenir menys temps per poder-ho fer tot”.

Es poden trobar altres aportacions rellevants dels entrevistats a l’annex 4.3.

4.4. Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l’ús del temps

Quan es tracta de repartir i distribuir les feines domèstiques i les responsabilitats familiars, tres dels set pares expressen que s’organitzen amb la seva parella repartint i distribuint equitativament les feines de casa. Tots tres coincideixen en el fet que ells s’encarreguen de cuinar i tot el que envolta això, mentre que la seva parella s’encarrega de la bugaderia i d’estar pendent dels canvis d’armari i de la roba de la criatura. A més, comenten que aquesta repartició és decidida per les preferències i

gustos de cadascú, i després la resta de les feines que no agraden tant, se les solen repartir entre els dos. A més, dos d'aquests, comenten que tenen algun tipus de calendari on apunten les tasques que s'han de fer i les activitats personals de cadascú.

- “Quant a la feina domèstica, ho tenim molt ben separat i estem molt contents amb això i ens funciona molt bé. Ella du el tema de sa roba i jo el tema de sa cuina. El tema d'anar a fer compra, fer el menjar, fer net els plats, tirar els fems, planificar una mica el que hi ha a dins el refrigerador o en el rebost, això ho faig jo. I després tot el tema de roba, fer-la net, plegar-la, fer canvi de roba de tots, i estar pendent de la roba del fillet, ho fa ella”.

La resta dels entrevistats comenten que es van organitzant i fent el treball domèstic sobre la marxa i en el dia a dia, mentre que dos comenten que sol ser la seva parella qui s'encarrega principalment del treball domèstic, perquè ells treballen més hores. Quan es tracta de distribuir el temps personal de cadascú per a fer activitats que els hi agraden, la majoria sent que és complicat trobar temps per aquestes activitats.

Mentre un pare comenta que ell té més temps que la seva parella per fer coses que li agraden:

- “Jo sí que tinc més temps de fer més coses, pel fet que el fillet va a piscina i hi sol anar amb la mare, o a anglès i li sol dur la mare. Jo de vegades faig feina i quan no, jo sí que aprofito més per fer una cosa o l'altre, la meva parella no és que tingui molts de hobbies tampoc (riu)”.

Per un altre costat, quan es tracta de l'organització i planificació de la dinàmica familiar, tots els pares contesten que és la seva parella la qui ho fa, menys un pare que la seva parella és estrangera i comenta que ell, ara que viuen a Espanya s'encarrega de tot relacionat amb inscripcions i burocràcia, ja que ella està aprenent l'idioma. Algunes de les seves respostes són:

- “He de reconèixer que la meva parella, en aquest aspecte és més responsable (...). Ella és més bona organitzant i moltes vegades ho fa ella, jo intento estar al dia i que no sempre sigui ella que se n'hagi de recordar de tot”.

Es poden trobar altres aportacions rellevants dels entrevistats a l'annex 4.4.

Per acabar, fent referència a l'entrevista amb la integrant de l'APIMA, menciona que la participació és majoritàriament femenina, de fet pel que fa a infantil no hi ha participació masculina, i a primària

actualment hi participen dos homes, els quals ocupen els rangs de president i vicepresident, és a dir tenen càrrecs importants. També menciona, que així com les mares comencen a participar des d'infantil, pel que ella observa, ells ho fan quan els nens són més grans, a primària.

Un altre aspecte que subratlla és que quan els homes participen en activitats que organitza l'APIMA, ho fan en activitats més físiques i manuals, com per exemple si s'ha de pintar alguna part de l'escola, arreglar alguna cosa o fer una barbacoa. Mentre que les activitats d'organització i planificació ho fan elles.

- “Quan participen ells tenen càrrecs com més d'acció. Per exemple s'ha de fer una barbacoa i ells la fan, acció més física, manual, no d'organitzar ni planificar ni pensar propostes, tallers, açò són més les dones”.
- “Cada any es fa, *escola posa't guapa* que consisteix a anar aclarint coses de l'escola que estiguin en mal estat, i en aquest cas hi ha bastant participació masculina pel fet que són treballs més manuals, pintar coses, arreglar casetes, com més físics. I aquí hi ha més o manco la mateixa participació entre dones i homes”.

Finalment, també apunta que els pares directament no es posen en contacte amb les APIMA, sinó que sempre són les mares que hi contacten per consultar i demanar coses. A més creu, que si els pares s'impliquessin més en aquests espais, els hi ajudaria a veure les coses des d'un altre punt de vista i implicar-se més en l'educació dels seus fills i filles, com també ajudaria a pensar activitats i propostes enfocades a pares que els hi motivessin.

5. CONSIDERACIONS

5.1. Modificacions personals i familiars

És positiu veure com alguns dels pares entrevistats han fet modificacions laborals per tal de facilitar la conciliació familiar. Tot i que les seves parelles sí que han sol·licitat alguna excedència o reducció de jornada, potser ha estat pel desig d'aquestes d'estar amb el seu fill, tal com comentaven les mares dels *espais de nadons*. El fet que alguns pares també hagin fet algunes modificacions laborals denota la seva intenció d'estar més presents en la criança, i per tant de rompre amb el model tradicional de pare.

El principal motiu que els ha portat a prendre aquests canvis ha estat voler tenir més temps per passar amb els seus fills, com també per tenir horaris més compatibles amb les noves rutines de la criatura.

Alguns també han decidit, per voluntat pròpia, deixar de realitzar certes activitats que feien sovint com algun esport, per voler passar més temps a casa, i amb la família.

Un dels principals canvis que han experimentat ha estat la reducció del temps personal i d'oci, i el fet d'adaptar-se molt més a les rutines de les seves criatures. I és que davant l'arribada d'un nou membre a casa, és necessari adoptar nous rols i fer modificacions en la dinàmica, ja que introdueix una nova responsabilitat per a la parella (Ryan & Padilla, 2019 citat per García, 2022)

Les modificacions fetes en aquest aspecte, alguns l'han viscuda com un sacrifici, i experimentat negativament la modificació dels hàbits, com el temps per un mateix (García, 2022). S'hauria de veure si hi ha hagut exigències per part de la seva parella o bé la mateixa rutina que comporta un nadó ha fet que ells mateixos prenguessin aquestes decisions.

Quant al permís de paternitat (ara de naixement), no tots l'han gaudit, principalment perquè han preferit incorporar-se a la feina abans. Cottingham, 2013, citat per Martín-Vildaña, 2021, advertia que els homes internalitzen el treball "como el eje central de sus vidas" i que això dificulta la transició cap a pares cuidadors.

5.2. Pressions socials i estereotips de gènere

Els homes entrevistats no han sentit pressions socials directes, però alguns han experimentat falta de comprensió per part dels seus amics. També han rebut comentaris negatius com el fet que la seva vida canvia per a pitjor després de tenir fills.

Els homes entrevistats han expressat sentir-se incòmodes en algunes ocasions en les quals són l'única figura paterna present en activitats o espais on hi ha majoritàriament presència femenina. Aquests moments poden provocar incomoditat i fer-los sentir exclosos. Un pare va comentar que hi ha activitats que estan dirigides exclusivament a les mares i que són aquelles on només trobes mares. No obstant això, crec que s'hauria de superar la idea que hi ha activitats exclusives per a mares o pares.

A les visites prenatales i als tallers de prepart és un altre àmbit on alguns pares s'han sentit també desplaçats. Alguns comenten haver-se sentit ignorats pel metge durant les visites prepart, per això és important incloure'ls des del primer moment, ja des de l'embaràs, per tal que pugui trobar el seu lloc i implicar-s'hi (Olza *et al.* 2021). És curiós veure, però, com els pares que mencionen no haver sentit diferències entre el tracte cap a un i l'altre, siguin els pares que són menys sensibles i menys conscienciats amb la igualtat, com els qui participen menys en la criança dels seus fills. Són els pares que han acudit només a una o dues visites prenatal, en comparació d'altres que han assistit a més, i que no han assistit als programes prepart. Tot i que ves estat positiu, perquè l'anticipació prenatal, prediu la participació positiva del pare (García, 2022).

Per un altre costat, tots coincideixen que la mare pot inhibir la seva participació com a pare, ja que alguns comportaments d'ella, siguin conscients o no, poden animar o desanimar la seva participació (Morales i Moreno, 2022). Considero cert que en algunes ocasions la mare pot cohibir el pare, corregint-lo o dient el que ha de fer. Sembla també que elles s'informen més sobre la criança i les seves etapes, la qual cosa pot fer que se sentin més preparades que les seves parelles. Penso que si ells posen presència i disponibilitat durant els primers moments de la criatura i són un suport per la seva parella, aquesta actuarà d'una manera més oberta amb ells i confiarà que ell també cuida bé.

5.3. Presència i implicació en la criança i l'educació dels fills i filles

Quan parlo de presència, em refereixo a estar completament present amb tots els sentits. Un pare pot estar físicament present, però no estar atent a la seva criatura. Pot estar distret amb el telèfon o

bé llegint o treballant, però aquesta no és realment la presència de la qual parlo. Es tracta de tenir disponibilitat, de mirada, de no tenir distraccions, sinó d'estar completament disponible pel teu fill en aquell moment que estàs amb ell.

Pel que fa a la implicació, em refereixo al grau de motivació i interès de cada pare per a participar activament de les etapes de la criança. De les ganes de fer-ho, dins les circumstàncies i el temps disponible que tingui.

Aquells pares que treballen moltes hores potser tenen menys temps per dedicar als seus fills, però això no vol dir que no puguin ser presents i implicar-s'hi dins de les seves possibilitats. No és el mateix arribar a casa i posar-te a veure la televisió, que jugar una estona amb el fill o filla sense cap mena de distracció, o bé contar un conte i xerrar una estona compartint el que han fet durant el dia abans d'anar a dormir. Com interessar-se per com ha anat a l'escola o que ha fet als extraescolars.

Cal destacar que a causa de la pandèmia, alguns pares no van poder participar dels programes preparat. Els pares que sí que hi van assistir van sentir que aquests anaven exclusivament dirigits a la dona. Per tant, com destaca Sicoure *et al.* (citada per García, 2022) això és una de les principals barreres per a la seva participació. Olza *et al.*, 2021, per un altre costat, ens recordava que cal donar lloc a la transformació que també experimenten els pares, per tant, aquests programes haurien d'enfocar una part dirigida a ells també, per tal que sentissin que són part del procés.

Per un altre costat, la majoria creu que seria positiu la incorporació de la figura del pare en aquests programes i que facilitaria la seva involucració des del primer moment, com també facilitaria a crear millor vincle amb la seva parella. Respecte a quins temes voldrien introduir, dos pares destaquen el postpart, com una etapa de molt de canvis que no t'esperes.

Quant a informar-se sobre l'embaràs, part i postpart i, sobre la criança, tots coincideixen que és la seva parella qui ho fa. El mateix passa als *espais de nadons* el qual les mares expressen que només s'informen elles. Adoptant els homes, un rol secundari en aquest aspecte, esperant que sigui la seva parella qui prengui les decisions sobre l'educació, criança i alimentació dels seus fills i filles. Així es corrobora el que diuen diferents autors (Maganto i Bartau, 2011; Lamb, 2010 citada per Barbeta - Viñas i Cano, 2020) sobre el rol que desenvolupa avui el pare; el d'*executor*, és a dir, adoptar una posició d'ajuda de la mare, on només han d'esperar les instruccions d'aquesta. De la mateixa manera es veu reflectit quan es tracta de la planificació i l'organització de la dinàmica familiar, on són elles les qui s'encarreguen, com també en l'àmbit escolar, on la majoria dels pares continua participant de

les reunions d'escola des d'una figura d'acompanyant, si és que hi participen. A més, tot i ser-hi més presents, ja que tres formen part del grup de WhatsApp escolar, cap d'aquests està pendent del correu electrònic, perquè sap que la seva parella ja ho fa. No es pot obviar, doncs, que la dimensió de la criança, que els hi costa més assumir als pares és la de la responsabilitat, és a dir la de prendre la iniciativa en qüestions de la criança i educació dels fills i filles, prendre decisions i, tenir la capacitat de reconèixer les necessitats de les criatures i la supervisió de tot allò que sigui necessari per a la seva cura (Pleck, 2010 citat per García, 2022).

Un altre aspecte a subratllar és el fet que els homes senten que no hi ha referents de pares corresponsables amb qui es puguin identificar. Així que per a tres d'ells la seva referència és ser el pare que no van ser amb ell i que vessin volgut tenir. Aquests pares tenen una mirada més conscient dels rols i de gènere i han reflexionat sobre les seves pròpies experiències de criança, evitant repetir les mancances que van experimentar. Bacete (2020) recordava que aquest segle està esdevenint la revolució del pare, exercint paternitats d'una manera diferent de l'exemple que van tenir, i més endavant menciona que el pare té un paper molt important com a referent pels seus fills i filles.

Els pares destaquen el joc com la principal activitat per interactuar i connectar amb els seus fills i filles. Valoren especialment passar temps junts, que els seus fills els sentin propers i que puguin establir una confiança mútua. També consideren rellevant poder escoltar i conversar amb els seus fills i filles. Barbata-Viñas i Cano (2020) descriuen aquest tipus de pare com a *proper*, amb una comunicació positiva amb els fills i proporcionant suport, sent accessible tant físicament com emocionalment. És interessant notar que la majoria dels entrevistats adopten actituds cap a aquest nou model de paternitat.

Tots els pares han coincidit que és important que ambdós progenitors s'involucrin en la criança dels seus fills pels beneficis que té això al desenvolupament de les criatures i la generació de vincles amb aquestes. No obstant això, no tots s'involucren de la mateixa manera, alguns ho fan ben poc, prioritzant el seu temps davant les responsabilitats familiars. Una de les raons per les quals els pares no cuiden, que mencionava Tobio (2012, citat per Martín-Vildaña, 2021) és perquè no en saben. Això és degut a la construcció sociocultural dels rols de gènere, les quals situen les cures com una responsabilitat exclusiva de la dona. Per tant, no s'interessen perquè no s'hi senten interpel·lats, no els hi toca, i no hi posen consciència.

5.4. Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l'ús del temps

És satisfactori el fet que alguns homes expressin repartir-se equitativament el treball domèstic amb les seves parelles, com també tenir una organització bastant establerta pel que fa a aquest aspecte, cosa que permet planificar també més fàcilment el temps personal de cadascú. És curiós, que tots els homes que expressen que es divideixen les feines d'una manera organitzada, les distribueixen de la mateixa manera, és a dir; ells s'encarreguen de la cuina i elles de la roba. Això podria ser pel fet que hi ha més representació masculina a la cuina i està més acceptat socialment. És freqüent veure programes de cuina dirigits per homes, mentre que la bugaderia encara és una feina on no hi ha representació masculina a la televisió, sigui a una sèrie o a un anunci. A més, segons el meu parer, socialment, cuinar et dona més valoració; es poden compartir receptes, parlar del bon cuiner que és un, etc., mentre que la bugaderia està relacionada amb la neteja, una feina bastant invisibilitzada encara avui i feminitzada. De totes maneres, expressen haver-ho decidit segons les preferències de cadascú.

Mentre que d'altres comenten que és la seva parella la qui principalment s'encarrega d'aquesta feina, ja que ells treballen més hores. A més, un dels pares, comenta que és ell qui té més temps lliure per fer activitats que li agraden, perquè aprofita quan la mare acompanya al fill a algunes extraescolars, sent sempre ella qui ho fa. Demostrant així uns rols de pare més tradicionals, com menys interès pel que fa al treball domèstic i a la criança corresponsable de les criatures. Expressa que la seva parella "no és que hagi tingut molt de hobbies". Aquesta frase denota una manca de consciència cap a la necessitat de la seva parella de tenir un temps lliure per a ella per a fer el que vulgui. L'espai d'ella es veu reduït a la casa i als espais socials que comparteix amb la criança.

El fet que sigui la parella la principal responsable del treball domèstic (tenint en compte que també treballa) provoca que hi hagi una manca de corresponsabilitat, i que, per tant, aquesta acumuli una doble o triple jornada (Salazar, 2018). El que provoca una sobrecàrrega, que pot conduir a una càrrega mental i esgotament, perquè no només s'han de realitzar, sinó també recordar-les i planificar-les. A més, aquesta manca de corresponsabilitat és una font de conflicte (López, 2020).

Potser ell té més volum de treball a fora de casa, però es tracta de fer un repartiment o cadascú participi en la mesura que pot, distribuint el treball de manera que es percebi la distribució com a justa i on tots sentin que les feines són de tots i totes (Maganto i Bartau, 2011).

6. PROPOSTA SOCIOEDUCATIVA

En aquest treball, només es presenten les bases d'una proposta socioeducativa, però no es descarta poder-la desenvolupar en el futur. L'objectiu principal, és incloure la figura masculina en els programes prepart que es realitzen al centre de salut del municipi de Ciutadella, creant un grup exclusivament per a pares. Encara que aquest tipus de programes ja s'estan duent a terme en altres llocs, a Menorca seria una proposta innovadora, ja que no hi ha cap grup com aquest a tota l'illa.

Pel que fa als programes prepart, hi ha diferent oferta a Ciutadella, per una banda, el programa del centre de salut, i per un altre fent algun curs de manera privada. Pel que fa a la meua pròpia experiència, vaig assistir-hi de les dues maneres. Quant al programa del centre de salut, aquest s'enfocava exclusivament en l'exercici físic de la dona embarassada; fer exercicis amb la pilota, estirament, exercicis de rotacions de peus i mans, i alguna relaxació. Estaven conduïts per la vetlladora del centre. És veritat també, que quan jo vaig assistir-hi aquests s'havien acurçat a causa de la pandèmia i només hi podien acudir les mares, però els pares entrevistats que sí que han assistit en aquests, han comentat també que se centren únicament en l'exercici físic de la dona. A més l'ambient em va semblar molt fred i no es va crear gaire vincle amb les altres mares que hi assistien.

Respecte a l'altre espai que vaig assistir (ja que l'anterior no em va agradar), va ser tot el contrari, era un espai molt acollidor, on el programa durava diversos mesos i s'explicaven i s'abordaven diferents temes, a banda de l'exercici físic, com la fisiologia de l'embaràs, afrontar el part sense por, com també els diversos canvis que s'experimenten durant aquestes etapes i un cop neix la criatura. A més, incloïa el pare en una sessió final d'unes tres hores. Tot i que només hi participaven en aquesta sessió, s'abordava la figura del pare com a molt rellevant i els feien partícips del procés i també durant el taller, fent-los participar.

Per això, és necessari un programa dirigit a ells, on no sentin que tenen un paper secundari. Cal posar consciència en temes que se sentin interpel·lats, com també, aspectes que tinguin a veure amb la criança dels fills i filles durant el primer any de la criatura, ja que és quan es produeixen els canvis més significatius, per tal d'adquirir coneixements i poder afrontar la paternitat i els canvis que sorgeixen més positivament. Així mateix, es proposa poder continuar amb el grup durant els primers mesos després del part.

La finalitat és crear un espai per a ells, on puguin sentir-se còmodes i sense sentir-se condicionats per les seves parelles. A més en veure que altres pares o futurs pares experimenten les mateixes

sensacions que ells, pot fer que sigui alliberador i s'obrin i puguin expressar el que senten, i així, crear un clima de confiança entre tots, amb l'objectiu de crear una xarxa de suport, on es puguin formar també, noves amistats. Altrament, es tracta de poder canviar la percepció que es té de la paternitat o idees preconcebudes que puguin tenir d'aquesta, per tal de poder adoptar noves mirades sobre aquesta.

Objectius

L'objectiu principal d'aquest programa és promoure la implicació masculina en l'àmbit de les cures, l'atenció i la criança dels fills i filles.

Específics:

- Sensibilitzar als futurs pares sobre els canvis i transformacions que experimenta la seva parella durant l'embaràs, el part i el postpart.
- Crear un espai de confiança on els pares homes, puguin expressar-se i compartir temors i angoixes, sentint que aquest espai és per a ells.
- Reflexionar sobre la importància de la presència del pare en la criança de les seves criatures des del primer moment i també per a la seva parella.

A partir d'aquests objectius se'n deriven els següents temes a tractar en aquest programa:

- Com encarar la transformació que sofreix la parella davant l'arribada de la criatura: arribar a acords i resoldre els conflictes, dificultats que es troben per afrontar els canvis, etc.
- El rol de l'home i la importància d'estar present durant totes les etapes de la criança, com també des d'abans del naixement: Raonar sobre quin pare volen ser.
- La *responsivitat* com a clau per a una vertadera paternitat responsable, interessada i propera.
- Parlar sobre els canvis en les relacions sexuals durant l'embaràs i després del part.
- Com tramitar paperassa: per tal de facilitar a les famílies tots els aspectes burocràtics a l'hora de néixer una criatura.
- La cura de la criatura i l'alimentació: conèixer i posar consciència de les necessitats de la criatura durant els primers mesos de vida.
- Corresponsabilitat en les tasques domèstiques i de cures: tractar el tema de com es poden repartir i responsabilitzar-se de les tasques domèstiques i el treball extra que suposa l'arribada d'un fill o filla.

Destinatari

Pares que estiguin esperant un nadó, del centre de salut públic del municipi de Ciutadella de Menorca, a partir del segon trimestre d'embaràs. Derivats per la vetlladora que els atén.

Recursos humans i materials

S'utilitzarà la sala del centre de salut on es porten a terme els actuals programes prepart.

Els recursos humans serà una educadora o educador social i la vetlladora del centre.

L'educadora o educador social, té una mirada crítica de la realitat social i de les problemàtiques que estan a l'ordre del dia, com també una sensibilitat pel que fa a la igualtat de gènere, i una mirada inclusiva cap a totes les persones i els contextos dels quals provinguin, facilitant així un espai integrador on les persones es puguin sentir còmodes.

Una altra característica de l'educador o educador social, és la capacitat de posar-se al lloc de l'altre i comprendre'l sense jutjar-lo, per després acompanyar-lo, guiar-lo, des d'una posició on el subjecte és el protagonista de la seva vida. Per tant, a l'hora de conduir un espai com aquest, els participants no seran mers espectadors, sinó que gaudiran d'un acompanyament pel part del professional.

A més, l'educadora o educador social el mou el desig i l'interès de transmetre alguna cosa que pugui ressonar en l'altre, per tant, aquest interès permetrà que l'altre aprengui, des d'una posició d'iguals, sense jerarquies o fent sentir al subjecte que ella o ell tenen la veritat absoluta. Altrament, la seva capacitat crítica també és bona perquè l'ajuda a ser flexible i modificar el programa o qualsevol mena de dinàmica, si veu que una cosa no funciona, com també qüestionar-se les accions que porta a terme.

Larrosa (2006: 111) diu que el que és clau és "que se den determinadas condiciones de posibilidad", és a dir, no sabem que farà el subjecte amb allò que li transmetem, però cal que obrim la possibilitat que permeti a l'altre fer alguna cosa. Aquest autor entén el concepte d'experiència com una cosa que em passa, que succeeix en mi, a dins meu, que em transforma, on aquesta experiència en passar en mi, em deixa marca (Larrosa, 2006). Per tant, l'educadora o educador social és capaç de crear experiència, de fer que una cosa sigui significativa i no una mera transmissió de conceptes o paraules, sinó que l'altre se senti interpel·lat. I això, és gràcies també a la seva creativitat i capacitat de reinventar-se, ja que en una societat tan canviant com l'actual, ha d'actualitzar-se constantment.

La dinàmica de l'ou

Tots els pares entrevistats coincideixen que l'activitat principal que realitzen amb la seva criatura és jugar. Per tant, seria interessant que en aquests programes s'adoptessin els continguts que es volen transmetre des d'una perspectiva lúdica i divertida, per tal de facilitar la seva participació en aquests.

Aquesta dinàmica que presento com a exemple, tracta de cuidar durant un període de temps concret, un ou, on l'han de portar a tot arreu i a totes hores amb ells. És una dinàmica que fomenta la responsabilitat i la cura, i la qual els homes es poden veure reflectits com a futurs pares. Cadascú haurà de tenir cura d'aquest, procurant tornar-lo sencer a la pròxima sessió, on es compartiran les anècdotes viscudes amb aquests i les sensacions i sentiments que han experimentat.

7. CONCLUSIONS

A continuació exposo les conclusions més rellevants que he extret en aquest treball.

La meva principal percepció és que els pares, en l'actualitat, participen i passen temps amb els seus fills i filles a través del joc. Manifesten clarament el seu desig de voler formar part de la vida dels seus fills i consideren això, com a important. No obstant això, quan es tracta de planificar, organitzar i gestionar la logística de la criança i el funcionament de la llar, la seva participació és menys significativa o fins i tot nul·la. Pel que fa a les tasques domèstiques, no tots els pares les assumeixen i, aquells que ho fan, tendeixen a seguir un repartiment més tradicional de les feines.

D'altra banda, és rellevant destacar que alguns pares han fet modificacions laborals, reduint la seva jornada o canviant a ocupacions que els hi permeten tenir més disponibilitat per estar amb les seves criatures. Això és positiu perquè demostra les seves ganes d'estar més presents i disponibles. A més, he pogut observar que aquests pares, participen més en la realització de feines domèstiques com també en la criança de les seves criatures, sent més conscients sobre la importància de fer-ho.

Altrament, he observat que els pares amb un tarannà més tranquil i de caràcter més reservat, passen més temps a casa i participen de més activitats conjuntes amb família. Aquests, han expressat deixar de banda algunes activitats d'oci per voluntat pròpia, perquè han volgut passar més temps amb els seus fills i filles.

És curiós també, el fet que els pares no tinguin gairebé participació en l'APIMA per manca d'interès, però que els homes que actualment hi participen tenen els càrrecs més importants.

Per una altra costat, aquells pares que afirmen no haver sentit cap pressió social i creuen que no existeix, són els que participen menys de la cura dels seus fills, de la participació en activitats relacionades amb la criança i la infantesa i, de les feines domèstiques. Tampoc han participat en els grups prepart, ni s'han informat sobre qüestions que envolten la criança. A més, diuen estar satisfets així com exerceixen la paternitat i que creuen que no canviarien res. Mentre que altres pares que si són més participatius i s'interessen més, expressen que voldrien passar més temps amb els seus fills i filles.

Un aspecte sorprenent és com alguns pares, posen els seus propis interessos i temps personals per sobre dels de la seva parella. És a dir, el seu temps personal és la seva prioritat principal a les seves vides. Endemés, no són conscients que la seva parella també necessita aquest temps, o no tenen en

compte com afecta la seva parella el fet que ells puguin dedicar temps a allò que els agrada mentre la seva parella no ho fa. Això invisibilitza la parella i les seves necessitats.

De manera general, els pares no estan implicats en la mateixa mesura que hi estan elles. Tot i que passen temps amb les seves criatures, juguen amb elles i, s'encarreguen de la seva atenció, no assumeixen plenament la cura d'aquestes. Les tasques com ara programar cites mèdiques, fer inscripcions, estar al cas de les dates importants i saber quan cal fer alguna cosa, això és responsabilitat principal de les mares.

Per tant, es tracta que aquests, incorporin la cura de les criatures com una part integral de la seva pròpia identitat masculina, i no com una tasca ocasional. És necessari treballar per responsabilitzar-los en la cura dels altres. No es tracta només de participar, ajudar o col·laborar, sinó de saber què cal fer en cada moment, sense esperar ordres sobre com actuar o què fer. En altres paraules, es tracta que assumeixin la responsabilitat; el treball domèstic i les cures com una cosa pròpia. Ser responsable o no, dependrà del grau d'interès que cadascú vulgui aportar.

És important reflexionar sobre la importància que donem a la vida que compartim en l'àmbit domèstic, per tal de reconèixer l'esforç de tots i totes. Hem de tenir en compte que si una persona ajuda, deixa en mans de l'altra el pes final de l'organització, i que no complir amb les responsabilitats de cadascú, deixa sense temps a l'altra persona. Per això és essencial, donar el mateix valor al temps personal de cada membre de la parella.

Per una altra banda, és rellevant destacar que no es tracta què tots hagin de dedicar les mateixes hores o que el treball domèstic s'hagi de distribuir de manera exactament igual. S'ha de fomentar la participació de tots els membres en funció del temps disponible que tinguin. Pot ser que algú tingui un horari laboral més llarg o hagi d'assumir altres obligacions. Per tant, l'objectiu és que tothom participi en la mesura del que pot assumir i, que senti que la situació és equilibrada, i que ningú tingui la sensació d'estar sobrepassat, sinó que es senti satisfet. Per això, cal veure el treball domèstic igual d'important que el treball remunerat.

El mateix penso quan es tracta de la criança i cura de les criatures, sobretot durant els primers mesos de vida o fins i tot fins a l'any d'aquesta. La idea de la corresponsabilitat, no consisteix en el fet que cada membre faci exactament el mateix. És més aviat una qüestió d'equilibri dins de les diferències biològiques, de rols i de responsabilitats que cadascú assumeix. En els primers moments, quan el nadó és petit, és natural que necessiti la seva mare, el seu cos, i per tant hi hagi una major

connexió entre ells. En aquest sentit, el paper del pare pot ser el de protegir aquesta diada entre mare i nadó. Això no vol dir que el pare no pugui establir un vincle ni ser corresponsable. Al contrari, durant aquesta etapa inicial, el pare pot assumir altres funcions o tasques, com donar suport emocional a la mare o encarregar-se de les tasques domèstiques i logístiques o ocupar-se de fills o filles més grans. A més, estar present des del principi permetrà establir un vincle amb la criatura, cosa que es veurà reflectida en el futur.

Per aquest motiu, considero, igual que ho fa PETRA, que els permisos iguals i intransferibles no són justos per a les mares, ja que invisibilitzen les diferències biològiques d'aquestes. Les mares passen pel procés de gestació, part i lactància, i aquest treball sovint passa desapercebut. El cos de la dona experimenta molts canvis, i setze setmanes moltes vegades no són suficients per a la recuperació. A més, aquesta durada no té en compte tampoc les necessitats del nadó ni les recomanacions de l'OMS sobre la lactància materna exclusiva fins als sis mesos, la qual cosa fa difícil complir aquesta recomanació, ja que s'ha de tronar a treballar abans. D'aquesta manera, es prioritza la productivitat per sobre de la cura, i la solució sovint és externalitzar la cura d'aquestes criatures, quan moltes mares desitjarien quedar-se amb elles.

En aquest sentit, el fet que els permisos siguin intransferibles dona a entendre que les mares prenen una decisió equivocada en voler dedicar-se al càrrec de cura, tractant-les, doncs, des d'una posició paternalista. És important respectar la capacitat de decisió i les opinions d'aquestes, un cop s'ha superat la idea tradicional de la maternitat com a destí. Per tant, ara haurien d'escollir com volen viure aquesta experiència.

Tanmateix, això no implica que no consideri favorable que els homes tinguin aquest permís. Veig aquesta mesura com una decisió adequada i que afavoreix la seva implicació en el món de les cures, a més de ser beneficiosa per a aquells pares que desitgen assumir aquesta responsabilitat. No obstant això, crec que és rellevant reconèixer i tenir en compte les diferències i transformacions que les mares experimenten durant aquest període. Això inclou donar un reconeixement més gran a les seves necessitats i realitats específiques, cosa que podria traduir-se en una extensió dels permisos de maternitat per a tenir en compte aquests aspectes.

Per això, és necessari establir un sistema que permeti a cada família prendre decisions lliures i informades, basades en un acord mutu. És essencial que la dona no assumeixi la cura pel fet que tradicionalment ha estat així, sinó perquè ho decideixi i sigui el seu desig. Per això és important primer, conscienciar als homes sobre aquests aspectes, ja que, malgrat tenir aquest permís, si no hi

ha una prèvia presa de consciència, és difícil que s'interessin i s'impliquin una vegada aquest acabi. A més, en alguns casos dels homes entrevistats, aquests, no l'han sol·licitat o bé no l'han acabat, mentre que d'altres han manifestat la intenció de fer només les sis setmanes obligatòries amb el segon fill. Per tant, em pregunto que potser les seves parelles, haurien pogut beneficiar-se d'aquestes setmanes, sense haver de demanar una excedència per a la cura de la seva criatura, amb el que això suposa econòmicament, ja que totes les parelles dels entrevistats havien deixat de treballar o havien reduït la seva jornada. A banda d'això, altres qüestions que em sorgeixen com a futures línies d'actuació, és analitzar quin és el grau de participació dels pares durant els permisos de naixement, com hi participen, i si dediquen aquest temps per dedicar-se veritablement a cuidar.

M'agradaria mencionar aquí, una frase de l'autora Casilda Rodrigáñez que penso que defineix molt bé això que acabo d'explicar; "No hay mayor desigualdad que la igualdad que ignora la diferencia". Destaca la importància de reconèixer les diferències en la lluita per a la igualtat, per tal d'abordar les desigualtats d'una manera justa i equitativa.

Per a concloure, considero fonamental proporcionar als homes informació detallada des del primer moment, sobre els canvis i les necessitats que sorgeixen després del part. Com també fer-los sentir que formen part del procés de ser pares des del moment de la concepció, fer-los sentir importants, que la seva presència i participació són essencials en la formació i configuració de la nova família. Considero que si se'n senten part, és més probable que es comprometin i tinguin més interès a participar.

Cal també adaptar els horaris dels programes prepart i dels espais dirigits a la criança, perquè siguin accessibles per aquelles que treballen. A més, és crucial abordar temes que siguin rellevants per a ells i que els interpel·lin directament. Com també dirigir la publicitat i la informació cap als pares i no només cap a elles.

Un altre aspecte que considero essencial, és l'educació des de les primeres etapes de la infància per tal de rompre amb els mandats de gènere i les expectatives tradicionals que assignen unes activitats i habilitats concretes a cada sexe.

Com he explicat en aquest treball, historicament als homes, se'ls ha limitat l'exercici d'una paternitat propera, ja que s'ha esperat d'ells que es convertís en proveïdors econòmics, per a la seva família. Però en l'actualitat, amb la participació activa de dones i homes al món laboral, és lògic i necessari que els homes s'incorporin plenament a l'àmbit domèstic i assumeixin un paper actiu en la criança.

Altrament, cal un model d'organització social que col·loqui les cures en el centre, donant el lloc que mereixen i percebent-se com una responsabilitat de tota la societat en general, on es puguin donar canvis estructuralment. Per això és imprescindible la implicació activa de l'Estat i el món empresarial, mitjançant la implementació de polítiques que promoguin la conciliació i la igualtat, i establint entorns laborals favorables a la conciliació.

Pel que fa a l'àmbit privat, s'ha de veure la corresponsabilitat com un acte d'amor cap a l'altre, cap a la parella. Si hi ha corresponsabilitat, es crearà un millor clima a casa, i millorarà les relacions. Cuidar a més, és un treball imprescindible per a la vida, sense cures, no estaríem aquí, per tant, cal donar-los el reconeixement que es mereixen.

8. BIBLIOGRAFIA

Bacete, R. [Ritxar]. (2021). *Pare*. Baobab.

Barbeta-viñas, M. [Marc], Cano, T. [Tomás]. (2020). La reinstitucionalización de la paternidad: Las dimensiones de la implicación paterna. A L. [Lluís] Flaquer, T. [Tomás] Cano i, M. [Marc] Barbeta-Viñas (Eds.), *La paternidad en España, la implicación paterna en el cuidado de los hijos* (p. 85-121). Politeya, estudios de política y sociedad.

Blanc, A. [Aurèlia]. (2020). *Educar contra el machismo*. Roca Editorial.

Del Olmo, C. [Carolina]. (2013). *¿Dónde está mi tribu?: Maternidad y crianza en una sociedad individualista*. Clave Intelectual.

Departamento de Igualdad, Justicia y Políticas Sociales. (2022). *Medidas de conciliación reconocidas por Ley*. Recuperat de <https://www.euskadi.eus/medidas-de-conciliacion-reconocidas-por-ley/web01-a2kontz1/es/>

El Consejo de la Unión Europea. *Directiva 96/34/CE Del Consejo, de 3 de junio de 1996, relativa al Acuerdo marco sobre el permiso parental celebrado por la UNICE, el CEEP y la CES*. Diario Oficial de las Comunidades Europeas núm. 145 (1996).

El Parlamento y el Consejo de la Unión Europea. *Directiva 2006/54/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 5 de julio de 2006, relativa a la aplicación del principio de igualdad de oportunidades e igualdad de trato entre hombres y mujeres en asuntos de empleo y ocupación*. Diario Oficial de las Comunidades Europeas núm. 204 (2006).

El Parlamento y el Consejo de la Unión Europea. *Directiva (UE) 2019/1158 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2019, relativa a la conciliación de la vida familiar y la vida profesional de los progenitores y los cuidadores, y por la que se deroga la Directiva 2010/18/UE del Consejo*. Diario Oficial de la Unión Europea núm. 153 (2019).

Jefatura del Estado. *Ley 39/1999, de 5 de noviembre, para promover la conciliación de la vida familiar y laboral de las personas trabajadoras*. Boletín Oficial del Estado núm. 266 (1999).

Jefatura del Estado. *Ley Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres*. Boletín Oficial del Estado núm. 71 (2007).

Jefatura del Estado. *Real Decreto-ley 6/2019, de 1 de marzo, de medidas urgentes para garantía de la igualdad de trato y de oportunidades entre mujeres y hombres en el empleo y la ocupación*. Boletín Oficial del Estado núm.57 (2019).

Flaquer, L. [Lluís], Escobedo, A. [Anna]. (2020). Las licencias parentales y la política social a la paternidad en España. A L. [Lluís] Flaquer, T. [Tomás] Cano i, M. [Marc] Barbeta-Viñas (Eds.), *La paternidad en España, la implicación paterna en el cuidado de los hijos* (p. 161-191). Politeya, estudios de política y sociedad.

Flaquer, L. [Lluís], Moreno, A. [Almudena]. (2020). Cambio familiar, implicación paterna y bienestar infantil ante los retos de la segunda transición demogràfica. A L. [Lluís] Flaquer, T. [Tomás] Cano i, M. [Marc] Barbeta-Viñas (Eds.), *La paternidad en España, la implicación paterna en el cuidado de los hijos* (p. 41-63). Politeya, estudios de política y sociedad.

García, J. [Jaime]. (2022). *Transición a la paternidad y a la maternidad: Hacia una corresponsabilidad en la crianza*. [Trabajo de Fin de Grado]. Comillas Universidad Pontificia, Facultad de Ciencias Humanas y Sociales. <https://repositorio.comillas.edu/xmlui/handle/11531/61202>

Govern de les Illes Balears (2022). *Consell de Govern Extraordinari: Aprovat el Decret Ili per garantir l'escolarització gratuïta a les famílies amb infants de 2-3 anys*. Recuperat de <http://www.caib.es/govern/sac/fitxa.do?codi=5338416&lang=ca&coduo=7>

Govern de les Illes Balears (2021). *El Govern posa en marxa els agents de corresponsabilitat i conciliació per als municipis de les Balears*. Recuperat de <http://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoria/strongel-govern-posa-en-marxa-els-agents-de-corresponsabilitat-i-conciliacioacute-per-als-municipis-de-les-balearsstrong>

Govern de les Illes Balears (2022). *El transport públic de les Illes Balears serà gratuït tot l'any 2023*. Recuperat de <https://www.caib.es/pidip2front/jsp/ca/fitxa-convocatoria/strongel-transport-puacuteblic-de-les-illes-balears-seragrave-gratuimlt-tot-l39any-2023strong>

Gutman, L. [Laura]. (2008). El bebé, el niño y su madre fusionada. A L. [Laura] Gutman, *La maternidad y el encuentro con la propia sombra* (p. 133 - 168). Planeta.

Gutman, L. [Laura]. (2008). Sostener y separar: dos funciones posibles para un padre maduro. A L. [Laura] Gutman, *La maternidad y el encuentro con la propia sombra* (p.169 - 204). Planeta.

Institut d'Estadística de les Illes Balears (2022). *IBESTAT*. Recuperat de <https://ibestat.caib.es/ibestat/inici>

Instituto de las Mujeres (2022). *Estadísticas*. Recuperat de <https://www.inmujeres.gob.es/MujerCifras/Conciliacion/ExcedPermisos.htm>

Larrosa, J. "Sobre la experiencia". *Aloma. Revista de Psicología i Ciències de l'Educació*, 2006, Núm. 19, p. 87-112.

López, M. [Marta]. (2020). *Análisis de la corresponsabilidad parental en España. Enfoque dirigido al ámbito laboral, familiar y personal*. [Trabajo de Fin de Máster]. Universitat Jaume I, Universitat Miguel Hernández. https://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/192374/TFM_2019_Lopez_Ruiz_Marta.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Maganto, J.M. [Juana María] y, Bartau, I. [Isabel]. (2004). El trabajo familiar: haciendo visible lo invisible. A J.M. [Juana María] Maganto y, I. [Isabel] Bartau, *Programa COFAMI, Corresponsabilidad familiar: Fomentar la cooperación y responsabilidad de los hijos* (p. 47 - 57). Pirámide.

Maganto, J.M. [Juana María] y, Bartau, I. [Isabel]. (2004). Hacia la corresponsabilidad familiar: un camino por recorrer . A J.M. [Juana María] Maganto y, I. [Isabel] Bartau, *Programa COFAMI, Corresponsabilidad familiar: Fomentar la cooperación y responsabilidad de los hijos* (p. 79 - 91). Pirámide.

Martín - Vidaña, D. [David]. (2021). Masculinidades cuidadoras: La implicación de los hombres españoles en la provisión de los cuidados. Un estado de la cuestión. *Revista de ciencias sociales: Inclusión, justicia social y desarrollo comunitario, desafíos y dilemas para la intervención socioeducativa avanzada en la era postcoronavirus*, 33, 228-260. <https://revistaprismasocial.es/article/view/4095>

Miralles, L. [Lorena]. (2021). *La equiparación de los permisos por nacimiento: ¿un paso más hacia la igualdad?*. [Trabajo de Fin de Grado]. Universidad Miguel Hernández, Facultad de Ciencias Sociales y Jurídicas de Elche. <http://dspace.umh.es/handle/11000/27032>

Molina, N.C, Cardona B. M., Arias, M.N., Echeverry, M. M. (2020). Sentidos y corresponsabilidad del hombre en torno al nacimiento: una experiencia de formación para la paternidad. *Infancias Imágenes*, 19(2). <https://bibliotecadigital.udea.edu.co/handle/10495/27869>

Morales del pozo, M. C. [Maria del Carmen] i, Moreno, P. [Pablo]. (2022). Experiencias de mujeres gestantes durante la pandemia por COVID-19, sus acompañantes y sus matronas. Una revisión crítica de la literatura. *Matronas Hoy*, 10(3), 31-38. https://aesmatronas.com/wp-content/uploads/2023/03/Matronas-10-3-baja-res_OK-1.pdf#page=32

Moya, M. [Mercedes]. (sense data). *Crianza y responsividad*. Recuperat de <https://adopcionpuntodeencuentro.com/web/crianza-y-responsividad-mercedes-moya/>

Olza, I. [Ibone], Fernández, P. [Patricia], González, A. [Ana], Herrero, F. [Francisco], Carmona, S. [Susana], Gil, A. [Alonso], Amado, E. [Esperanza], Dip, M.E. [María Emilia]. (2021). Propuesta de un modelo ecosistémico para la atención integral a la salud mental perinatal. *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, 41 (139), 23-35. https://scielo.isciii.es/scielo.php?pid=S0211-57352021000100023&script=sci_arttext&lng=en

Presidència de les Illes Balears. *Llei 8/2018, de 31 de juliol, de suport a les famílies*. Butlletí Oficial de les Illes Balears núm. 97 (2018).

Presidència de les Illes Balears. *Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes*. Butlletí Oficial de les Illes Balears núm. 99 (2016).

Presidència de les Illes Balears. *Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'estatut d'autonomia de les Illes Balears*. Butlletí Oficial de les Illes Balears núm. 32 (2007).

Razquin, A. [Adriana]. 2019. "La transferibilidad de los permisos de maternidad y paternidad en la encrucijada", *Encrucijadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales*, 18: e1802. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7247546>

Real Academia Española, (2022). *RAE.es* <https://dle.rae.es/conciliar>

Salazar, O. [Octavio]. (2018). *El hombre que no deberíamos ser*. Planeta

Seguridad Social, Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones, (2023). *Seguridad Social*. Recuperat de <https://www.seg-social.es/wps/portal/wss/internet/Trabajadores/PrestacionesPensionesTrabajadore>

Vivas, E. [Esther]. (2019). Maternitats en disputa. A E. [Esther] Vivas, *Mama desobedient*. (p. 19-120). Ara llibres.

Corresponsabilitat parental: Anàlisi de la implicació paterna en la criança dels fills i filles.

Departamento de Igualdad, Justicia y Políticas Sociales. (sense data). *Euskadi.eus*. Recuperat de <https://www.euskadi.eus/medidas-de-conciliacion-reconocidas-por-ley/web01-a2kontz1/es/>

9. ANNEXES

Annex 1. Mesures de conciliació existents.

La normativa que regula de manera general el treball i les relacions laborals, es troben recollides a l'Estatut de les Persones Treballadores. La secció 5a del Capítol II, regula els diferents permisos i la seva aplicació. Aquests s'han vist modificats als darrers anys arran del Decret Llei 6/2019, d'1 de març, de mesures urgents per a garantir la igualtat de tracte i d'oportunitats entre homes i dones en el treball i l'ocupació, i el Decret Llei 28/2020, de 22 de setembre, de treball a distància (Departamento de Igualdad, Justicia y Políticas Sociales, 2022).

Les mesures es poden dividir entre els permisos retribuïts i els no retribuïts. A continuació es descriuen aquestes mesures de manera general segons el Departamento de Igualdad, Justicia y Políticas Sociales (2022).

Permisos retribuïts:

- **Permís per naixement i cura del menor:** Període de setze setmanes de suspensió del contracte de treball, on sis setmanes de permís són obligatòries després del naixement o adopció, mentre que la resta són opcionals, sense poder transferir-se a un progenitor o altre.

En són beneficiàries la mare biològica i la part progenitora diferent de la mare biològica per part, i en els supòsits d'adopció, de guarda amb fins d'adopció i d'acolliment.

Durant aquesta suspensió la persona treballadora tindrà una prestació econòmica de la Seguretat Social equivalent al 100% de la seva base reguladora.

La mare biològica pot anticipar l'inici de la prestació fins quatre setmanes abans de la data probable de part.

- **Permís per a la cura de la filla o fill lactant:** Permet que les parts, progenitores, sigui de manera natural o per adopció, guarda o acolliment, tinguin dret a absentar-se del seu lloc de feina durant una hora per a la cura de la seva filla o fill lactant.

Es pot distribuir de les següents maneres; absentar-se una hora al dia, podent dividir aquesta hora en dues fraccions; reduir la jornada mitja hora al principi o al final d'aquesta o

bé; permís de lactància acumulada, és a dir, acumular les hores d'aquest permís per aconseguir jornades completes (aproximadament quinze dies).

La duració del permís serà fins que el nadó compleixi nou mesos. En el cas que les dues parts estiguin empleades i sol·licitin el permís de lactància, es podrà sol·licitar una ampliació de fins a dotze mesos, tot i que el període que va dels 9 als 12 mesos, no serà retribuït, sinó que es descomptarà la part proporcional del salari.

Totes les persones treballadores tenen dret a aquest permís, ja que passa a ser un dret individual, per això, ja no és possible transferir aquest dret a l'altra part.

- **Altres permisos retribuïts:**

- Quinze dies naturals en cas de matrimoni.
- Dos dies per defunció, accident o malaltia greu, hospitalització o intervenció quirúrgica sense hospitalització que precisi repòs domiciliari, de familiars fins al segon grau de consanguinitat o afinitat. Si la persona treballadora necessita fer un desplaçament per aquesta cura, el termini s'amplia a quatre dies.
- Un dia per trasllat del domicili habitual (mudança).
- Per a realitzar funcions sindicals o de representació del personal.
- Pel temps indispensable per a la realització d'exàmens prenats i tècniques de preparació al part i, en els casos d'adopció, guarda amb fins d'adopció o acolliment, per a l'assistència a les sessions d'informació.
- Pel temps indispensable per al compliment d'un deure inexcusable de caràcter públic i personal, comprenent l'exercici de sufragi actiu.

Permisos no retribuïts:

- **Adaptació de la jornada laboral:** La treballadora o treballador pot sol·licitar la modificació de la durada i de la distribució en el temps de la seva jornada de treball per fer efectiu el seu dret a la conciliació de la vida familiar i laboral, el qual, en cas de tenir fills o filles, es manté fins que compleixin dotze anys.

Encara que es recull que les condicions han d'estar pactades en la negociació col·lectiva, davant la previsió que pugui haver-hi absència de negociació col·lectiva, s'estableix com a novetat el procediment a seguir:

Quan la persona treballadora sol·liciti l'adaptació de la seva jornada, l'empresa obrirà un procés de negociació amb ella durant un període màxim de trenta dies, després del qual, per escrit, comunicarà la decisió presa, que pot ser: L'acceptació de la seva sol·licitud; El plantejament d'una proposta alternativa que possibiliti les necessitats de conciliació de la persona treballadora; La negativa a la seva sol·licitud, indicant les raons.

En són beneficiaries totes les persones treballadores, independentment que la seva jornada sigui a temps complert o parcial.

- **Reducció de jornada:** Implica la possibilitat d'acollir-se a una reducció de la jornada de treball, amb la disminució proporcional del salari, per aquella persona que tingui a càrrec directe alguna de les següents situacions:
 - Menors de dotze anys.
 - Persona amb discapacitat física, psíquica o sensorial, que no dugui a terme cap activitat remunerada.
 - Un familiar fins al segon grau de consanguinitat o afinitat, que per raons d'edat accident o malaltia no pugui valer-se per si mateix, i que no executi cap activitat remunerada.

- **Excedència per a la cura:** Període d'excedència voluntària sol·licitada per una persona treballadora per atendre la cura de les seves filles o fills o per a la cura d'un familiar fins al segon grau de consanguinitat o afinitat, que, per raons d'edat, accident o discapacitat, no pugui valer-se per si mateix i que no faci cap activitat remunerada.

Durant el temps que dura l'excedència, desapareixen les principals obligacions del contracte de treball, la persona no presta els seus serveis a l'empresa i aquesta no remunera, per la qual cosa ha de ser baixa en la Seguretat Social i no té obligació a cotitzar.

El funcionament és el següent:

- Si és per a la cura de filles o fills, l'excedència finalitzarà quan el menor compleixi tres anys. Aquesta es pot gaudir en períodes fraccionats dins del termini legal de duració.
 - Si és per a la cura de familiars, la duració màxima de l'excedència és de dos anys, que es poden gaudir en períodes fraccionats dins del termini legal de duració.
 - El primer any d'excedència per a cura de familiars es considera com a cotització efectiva per a causar dret a les prestacions de jubilació, incapacitat permanent, mort i supervivència, maternitat i paternitat.
 - Durant el primer any es conserva el dret al mateix lloc de treball. Durant el segon any es té dret a un lloc de treball del mateix grup professional o categoria equivalent.
- **Excedència voluntària:** Dret individual de les persones treballadores amb almenys un any d'antiguitat a l'empresa.

Altres mesures que s'han portat a terme a Balears amb relació a la conciliació de la vida familiar, laboral i personal

El 2021 el Govern va posar en marxa els agents de corresponsabilitat i conciliació als municipis de les Balears. Es van destinar dos milions d'euros en subvencions per a contractar aquests agents, la funció dels quals era fer una diagnosi de les necessitats i de les infraestructures disponibles en matèria de corresponsabilitat i conciliació de cada municipi, per tal d'elaborar propostes i mesures que poguessin millorar la situació respecte a aquesta problemàtica de manera local, plasmades en un pla de corresponsabilitat i conciliació municipal. Aquest pla té una vigència fins al 2024, i les funcions dels agents han estat les següents (Govern de les Illes Balears, 2021):

- Identificar els recursos municipals per a la conciliació existents actualment al municipi.
- Revisar i millorar les condicions econòmiques d'accés a l'oferta dels recursos de conciliació.
- Conscienciar i sensibilitzar a favor d'un comportament social corresponsable en l'àmbit municipal.

- Impulsar la creació de departaments de gestió de recursos per a la conciliació.
- Elaborar el Pla de Corresponsabilitat i Conciliació del seu municipi, amb el contingut que preveu el pla autonòmic.

Malgrat això, a Menorca han estat només dos municipis que van sol·licitar la subvenció; el municipi des Mercadal i el municipi des Castell, on he tingut l'oportunitat de treballar el darrer any i desenvolupar el Pla de corresponsabilitat local.

Una altra de les mesures destacades a les Balears, ha estat l'aprovació del Decret llei per a garantir l'escolarització gratuïta a les famílies amb infants de 2-3 anys (Govern de les Illes Balears, 2022).

Per acabar, també és important mencionar la gratuïtat del transport públic a les Illes Balears, des del desembre del 2022 i la seva pròrroga durant tot el 2023 (Govern de les Illes Balears, 2022).

Annex 2. Entrades Diari de Camp.

En els següents Diaris de Camp, s'anoten els comentaris i actituds rellevants amb relació amb el tema que ens ocupa, així s'observen els ítems següents:

- Grau de participació masculina en aquests espais, i si la seva participació és d'acompanyant de la mare o bé com a cuidador actiu.
- Interacció entre el pare masculí i la seva criatura.
- Aspectes que troben a faltar les mares pel que fa a la implicació paterna. És a dir, comentaris i reaccions de les mares respecte a la participació dels pares en aquests espais i en la implicació en la criança en general.

La resta de temes i converses que hagin pogut sorgir en aquests espais, que s'han considerat poc rellevants o que no tenen res a veure amb la investigació que porto a terme, no s'han registrat.

Entrada 1.

Anotacions directes	Anotacions indirectes
<p>Dijous, 18 de maig de 2023</p> <p>De 16:00 a 19:00 h</p> <p>Arribo al taller cinc minuts abans. Saludo a les educadores i parlo una estona amb elles. Em diuen que actualment no hi ha gairebé pares que participin actualment, tot i que aquest hivern n'han tingut tres en el grup. Tot i que sempre hi ha més presència femenina, troben que als darrers anys en els Espais Familiars, hi participen més pares, ara bé, sempre amb la seva parella, la mare. Segons les educadores, durant tots els anys que elles porten a terme aquests tallers, mai ha assistit un pare masculí sol amb la seva criatura. Hem comenten que els pares que solen participar, solen ser pares bastant implicats en la criança dels seus fills i filles. Ara, n'hi assisteix un, ja que els altres dos, han començat a treballar de temporada.</p> <p>A poc a poc van arribant les famílies i com que fa bon temps anem al pati. Les filletes comencen a jugar i les mares s'asseuen al costat. Les educadores van preguntant com ha anat la setmana i també parlen i pregunten alguns temes pendents d'altres sessions que preocupaven a algunes famílies.</p> <p>Més tard, arriba la darrera família, assisteixen la mare i el pare. S'asseuen per terra com els altres, però el pare queda més apartat i no participa de la conversa. En algun moment assenteix amb el cap quan es dirigeixen cap a ell, o participa quan li pregunten alguna cosa directament, però no interacciona directament amb les altres mares.</p> <p>Després, pugem a dalt a l'aula. És l'hora del berenar i les educadores i les mares preparen les taules i treuen els aliments de les criatures.</p>	<p>A la sessió d'avui hi assisteixen només tres famílies, de les sis que són. Assisteixen dues mares amb les seves filles i una parella formada pel pare i mare, amb la seva filla.</p> <p>Els Espais Familiars són espais per a criatures d'entre un i dos anys que no estan escolaritzades, per tal de compartir el joc amb altres infants, i també per compartir experiències entre les famílies i els seus neguits.</p> <p>D'aquest espai, hi havia alguna família que coneixia, ja que vam coincidir fa un any a l'espai de nadons quan hi vaig assistir amb el meu fill.</p>

El pare queda assegut a un lloc i es mira el telèfon. En algun moment que s'hi apropa la seva filla o una altra nena, interacciona amb ella, però no és ell qui s'acosta a l'inrevés.

Tot seguit, les educadores treuen contes i s'asseuen tots en cercle, el pare s'apropa, però així com les mares van agafant els contes, els van mirant i comentant, com també ensenyant-los a les nenes, el pare queda assegut i proud. Seguidament, li truquen i surt de l'aula, durant uns deu minuts. La seva parella se'l mira i li diu alguna cosa.

Per acabar les educadores treuen un foli molt gran i el col·loquen a terra per pintar. Aquesta vegada, el pare sí que pinta, però encara no participa en les converses de les mares.

Algunes converses que han aparegut, han girat entorn d'anècdotes de les seves filles, sobre el que els hi agrada jugar a casa, sobre les rebequeries i sobre l'escolarització del curs vinent, quines escoles els hi agrada més, si han fet la inscripció o no, etc.

Anotacions fora del camp

La percepció que he tingut pel que fa a la participació del pare, ha estat que no s'acabava de trobar còmode en aquest espai, com també que s'avorria. Tot i que en algun moment, ha participat, ho ha fet passivament. Quan ha participat ho ha fet interaccionant amb la seva filla o les altres nenes, però no ha estat integrat en les converses de les altres mares. Només ha conversat quan les educadores li han demanat alguna cosa específicament a ell.

He tingut la sensació que assisteix a l'espai conduït per la seva parella, és a dir, d'acompanyant d'aquesta i no per iniciativa pròpia.

Per un altre costat, he pogut observar que la seva interacció amb la filleta era més de posar límits quan per exemple aquesta s'enfilava a alguna taula o al sofà, dient que cauria o bé aturant-la. També quan aquesta treia algun joc a una altra nena, ell li prenia de les mans i li deia que no o proud, amb un to sec. En canvi, la seva mare l'acompanyava quan aquesta volia pujar al sofà, i li

posava un límit quan volia pujar a algun lloc com la taula, però amb un to més amorós.

Entrada 2.

Anotacions directes	Anotacions indirectes
<p>Divendres, 19 de maig de 2023</p> <p>De 09:30 a 12:30 h</p> <p>Arribo a la sessió cinc minuts abans de començar, saludo a les educadores i mentrestant van arribant les mares amb els seus nadons.</p> <p>Les educadores m'expliquen que actualment no assisteix cap pare al grup, fins fa poc n'assistia un, però ha començat a treballar de temporada i ja no pot venir.</p> <p>Un cop han arribat totes, una de les educadores comença obrint la sessió explicant el que han preparat per avui, i seguidament també em presenta i explica el motiu de la meva visita.</p> <p>Seguidament, explica que és un espai que no se solen trobar pares, tot i que hi estan convidats, creu que no senten que sigui un espai per a ells. Comenta que s'haurien de crear grups per a pares masculins, ja que també considera que tenen moltes coses a dir i no poden expressar al seu voltant, ja que ells no parlen d'aquestes coses amb les seves amistats.</p> <p>Després d'això, una mare explica que la seva parella va assistir fins fa poc al grup, però que ja no pot venir més per tema de treball. Comenta que al principi hi assistia d'acompanyant, perquè ella li va demanar, i que a la primera sessió amb ser l'únic home, es va sentir una mica estrany, però així com va anar participant s'hi va trobar molt a gust. També explica que està molt contenta que hi hagi assistit, ja que sent que l'espai ha estat molt profitós per a ell, perquè l'ha ajudat a comprendre aspectes que abans no entenia</p>	<p>Grup format per dues educadores que dirigeixen el grup i sis mares amb els seus nadons que tenen entre sis i nou mesos.</p> <p>Tot i que el grup és un espai per compartir experiències sobre criança, les educadores cada setmana proposen alguns temes dels quals parlar.</p> <p>De les sis mares, quatre tenen el seu primer bebè, mentre dues és la seva segona criatura.</p> <p>Totes les mares del grup, han agafat una excedència per a cuidar els seus nadons. Una s'incorpora a la feina la setmana següent i ho farà a mitja jornada.</p>

sobre el postpart i com ens sentim les mares.

Les altres mares comenten que les seves parelles no assisteixen perquè treballen i els horaris no són compatibles, tot i que una altra comenta que tot i que la seva parella treballi, tampoc assistiria perquè creu (la parella) que són espais per a mares, diverses mares assenteixen en aquest comentari.

A continuació les educadores presenten una frase que han escollit per debatre en la sessió d'avui, que és la següent: "Quina cosa com a mares esteu orgulloses de fer?"

Després de pensar una estona, una mare comenta la de passar temps amb el seu fill. Explica la seva experiència sobre la decisió d'agafar una excedència i després d'això una reducció de jornada, i que està satisfeta amb aquesta decisió. A partir d'aquí s'obre un debat al voltant d'aquest tema.

Una altra mare comenta, que ella també està satisfeta, tot i que s'han d'ajustar més econòmicament, no ho canviaria, perquè sent que és el millor regal que li pot fer al seu fill.

Una altra mare comenta, que ara és el pare que assumeix més feina (referint-se al treball remunerat) perquè ella així pot cuidar, però diu que és el seu desig i sent que no es vol separar del seu nadó.

Després una altra s'afegeix i diu que té la sensació que quan ets mare de seguida has de ser productiva i deixar els teus fills per dedicar-te a la teva carrera, perquè si no sembla que no ets prou moderna o feminista, però que ella només sent el desig d'estar amb la seva filla, i no vol que aquesta sigui cuidada per altres.

Finalment, una altra mare comenta que tot i de vegades, sentir que hi ha moments molt durs i que necessita sentir-se útil, tenia molt clar que volia passar el primer any de vida amb el seu fill, i no ho

canviaria.

Les educadores acompanyen a les mares dient que han de fer el que senten i que està bé tot el que una decideixi. A continuació van sorgint altres temes de criança.

Anotacions fora del camp

El fet que les educadores em presentin i presentin la meua investigació, ha facilitat que les mares del grup parlessin de la implicació paterna amb naturalitat. Gràcies a això he pogut obtenir informació rellevant sobre la implicació de les seves parelles i sobre per què aquestes assisteixen als espais o no, observant que moltes d'elles no ho fan perquè creuen que són espais destinats a mares i perquè molts treballen.

Per un altre costat, el fet de no haver-hi presència masculina ja és una informació important, i a més també ha facilitat que elles puguin obrir-se i parlar obertament sobre aquelles coses que troben a faltar de la seva parella, cosa que dubto hagués passat en presència d'ells.

Ha estat interessant també, que hagi sorgit el tema del treball remunerat, ja que he pogut observar que totes les mares d'aquest grup el que volen és passar temps amb el seu nadó i no tornar a la feina, cosa que de vegades en la meua opinió, es confon i es creu que elles desitgen tornar a l'àmbit laboral i recuperar les seves carreres i vides. Però, al contrari, senten més satisfacció en estar amb el seu nadó i no haver d'externalitzar les cures, per tant, és per reflexionar sobre les necessitats que tenen i senten les mares de passar temps amb les seves criatures i les necessitats d'aquestes d'estar amb les seves mares.

El fet que en aquest espai no hi hagi presència masculina i que quan n'hi ha hi participa com acompanyant de la seva parella, denota el grau d'immersió de les dones en la criança i en la necessitat de trobar iguals amb qui compartir experiències i vivències, necessitat que potser no tenen tan gran els progenitors masculins. Això pot ser degut als grans canvis que elles experimenten en convertir-se amb mares.

Finalment, considero molt positiu el comentari del pare que assistia al grup amb la seva parella, el qual gràcies en aquest espai va poder comprendre millor la realitat per la qual estava trevassant la

seva parella, per la qual cosa penso que aquests espais serien molt aprofitosos per a ells, per tal de connectar amb la parella i la comprensió i empatia cap a ella, com també per veure que no està sol i que moltes altres famílies passen per la mateixa situació. Per tant, és una llàstima que avui encara hi hagi tan poca participació masculina en espais com aquests.

Entrada 3.

Anotacions directes	Anotacions indirectes
<p>Divendres, 26 de maig de 2023</p> <p>De 09:30 a 12:30 h</p> <p>Arribo a la sessió cinc minuts abans, i vaig saludant i parlant amb alguna mare així com van arribant.</p> <p>Quan han arribat totes, les educadores expliquen que avui serà la darrera sessió que assistiré i a continuació presenten el tema d'avui; els límits. Expliquen que es refereixen tant als límits que posen a les criatures com també als límits que necessiten posar al voltant, com per exemple a la família.</p> <p>Les mares parlen i discuteixen sobre com posar límits als seus fills i filles, si en aquesta edat n'han de posar o no i com. Seguidament, una mare comenta que la dificultat que ella es troba amb els límits no és amb el seu fill sinó amb la seva família i sobretot amb els sogres. Comenta que li costa molt posar-los límits i se sent esgotada perquè és l'única que ho fa. Diu que amb els seus pares no li costa tant, però quan es tracta dels seus sogres sí, i que la seva parella mai en posa, tot i que ella li hagi demanat que ho faci amb aquests.</p> <p>Després d'això algunes mares també comparteixen la dificultat que tenen, de posar límits als altres, ja que senten que la seva forma d'educar és diferent de les seves mares o sogres, i se senten jutjades per com alimenten, dormen o eduquen. A més comenten, que no es tracta només de les famílies sinó de la gent en general que es creuen amb el dret d'opinar de tot. Una d'elles diu que sent que això els hi passa a elles com a mares, però, en canvi molts de comentaris que elles reben no els hi passa el mateix quan són ells, com per exemple</p>	<p>Acudeixen a la sessió d'avui les mateixes mares de la sessió anterior, menys una que ja s'ha incorporat a la feina.</p>

que quan els veuen amb els fills o filles els alaben.

Per un altre costat, una altra mare, comenta que sent que és ella la qui decideix sobretot els temes de criança; l'alimentació, la forma de dormir, els horaris del nadó, quan es dutxa, la manera d'educar, etc. i que la seva parella la segueix amb tot el que decideix perquè li sembla bé. Comenta que tot i que, per un costat, està contenta que comparteixi la seva mirada, per un altre, li agradaria que ell s'informés i donés la seva opinió, perquè així té la sensació que només li diu que sí a tot perquè sembla que no "li importa el tema". A banda d'això, diu que aquest fet, després, dificulta posar límits als altres, ja que segons ella, com que és un "manat" creu que no cal posar-los o que no n'hi ha per a tant, i això a ella la fa sentir molt malament perquè per a ella sí que és molt important.

Després d'això, un parell de mares assenteixen amb aquesta, pel que fa, al fet que són elles les qui s'informen de tot i decideixen el que s'ha de fer i com educar. Una, diu que també sent que per a elles moltes coses que envolten al seu fill són importants i sent que li surt "l'instint" maternal, però, en canvi, per a ell (la seva parella) són beneiteries. Una altra mare, que també té una filla de tres anys, comenta com a exemple, el fet d'obligar la seva filla a fer petons a tothom. Diu que això a ella li angoixa molt, però que la seva parella creu que no n'hi ha per a tant, i ho relaciona amb un tema de "bona educació". Ella sent que si la seva parella segués conscient com ella, sobre el perquè no s'ha d'obligar les criatures a fer petons, pensaria diferent, però té la sensació que ell no "s'informa de res" i que ella sempre és "exagerada".

Anotacions fora del camp

En aquesta observació, m'ha semblat rellevant el fet de veure com la majoria de les mares compartia que són elles les qui decideixen com criar i educar als seus fills i filles, i per tant

s'informen i assessoren. El pare, per un altre costat, adopta una posició d'ajudant o executor, esperant que sigui ella el que digui el que s'ha de fer o com actuar.

També he pogut observar la necessitat d'aquestes de rebre suport per part de les seves parelles pel que fa a posar límits als altres. Vàries han comentat sentir-se esgotades, ja que senten que no poden amb tot i a més, el fet de ser elles que posen límits moltes vegades a les famílies, les fan quedar com a "exagerades". Penso que el fet que ells estiguin d'acord amb la seva parella en la forma de criar les criatures, però que després no posin límits al voltant, quan aquestes els hi demanen, fa que les mares se sentin decebudes perquè no senten que estan amb elles o que la seva opinió i el que senten no és tan important.

A més, algunes pensen que el fet que la seva parella assenteixi amb tot el que la mare diu o creu que és el que s'ha de fer i com criar, en lloc de fer-les sentir satisfetes, els hi fa la sensació que és perquè així ells no han de fer "més feina", sinó que ja els va bé que elles s'informin de tot, sentint elles que és perquè no els interessa aquests temes de criança.

Així puc veure que tot i ser-hi presents en la criança de les seves criatures, els pares, encara no prenen la iniciativa sobre les necessitats i educació dels seus fills i filles, sinó que són les mares que ho fan, suposant més càrrega, sobretot mental, per a elles.

Annex 3. Guió d'entrevistes

1. Guió d'entrevista per als pares.

Nom:

Edat:

Estudis:

Professió:

Edat de la criatura:

La teva parella treballa?

- Per què has volgut ser pare?
- Quins han estat els principals canvis o ajustos que has fet en la teva vida quotidiana per poder dedicar temps i atenció a la criança dels teus fills i filles? I la teva parella?
- Has gaudit del permís de paternitat (ara de naixement)? Per què?
- Quines pressions socials has rebut al teu voltant amb relació a la teva implicació com a pare? (amics, família, feina...)
- Creus que hi ha pressions socials o expectatives de gènere que poden inhibir la participació dels pares en certs espais?
- Quina ha estat la teva experiència durant les visites prenatales? T'has sentit inclòs i involucrat durant aquesta etapa? Pels professionals de la salut? Per la teva parella?
- T'has implicat en classes o tallers prepart, i t'has informat sobre l'embaràs, part i postpart? Per què?
- La mare, en algunes ocasions, pot inhibir la participació del pare? En quines situacions?
- Com assegureu que tots els membres de la família, tinguin temps per activitats personals? Com distribuïu el treball domèstic i les responsabilitats familiars en funció del temps disponible de cadascú? Com ho decidiu?
- Qui s'encarrega d'organitzar i planificar la dinàmica familiar? (demanar cites al metge, recordar-les, acompanyar després a la criatura, planificar l'agenda familiar, organització de la llar, saber quan s'ha de comprar roba, etc.)

- Participes en les reunions d'escola i entrevistes amb les mestres? Quan hi participes hi vas d'acompanyant? Per què hi vas? Formes part dels grups de WhatsApp de l'escola i estàs al corrent del correu electrònic?
- Existeixen referents de pares corresponsables? Quins són?
- Quin tipus de paternitat estàs exercint? És aquesta que voldries?
- Quines activitats concretes realitzes per interactuar i connectar amb els teus fills i filles?
- Quins són els factors claus, més importants amb el vincle o la relació amb els teus fills i filles?
- Quins desafiaments o dificultats has experimentat com a pare?
- Per quines raons els pares s'han d'implicar en la criança corresponsable dels fills i filles?
- Creus que la incorporació dels pares (homes) als programes prepart, ajudaria a implicar-s'hi més i estar més preparats davant la criança? Quins temes s'haurien d'introduir?

2. Guió d'entrevista per la integrant de l'APIMA

(Quan parlo de pares, faig referència als pares que són homes)

- Amb relació a la participació de les mares, consideres que la participació dels pares és simètrica a la de les mares?
- En cas que detectis asimetries, quins factors consideres que són els seus desencadenants?
- Quines propostes i quines activitats, fan que els pares siguin més participatius?
- Hi ha diferències entre l'actitud de les mares que estan acompanyades de la seva parella i aquelles que assisteixen soles? Quines destacaries? Justifiquen les mares les seves absències? Quines són les justificacions que esmenten?
- Hi ha diferències entre la participació i la implicació dels pares en infantil i després en primària? En cas afirmatiu, com es reflecteixen aquestes diferències?
- Quins aspectes es troben a faltar amb relació a la manca de participació dels pares en aquests espais?

- Quins beneficis aporta la participació dels pares a l'APIMA? Per a ells? Per als seus fills/es?
- Has constatat canvis d'actitud, de vinculació, per part dels pares en els últims anys? En cas afirmatiu, podries destacar-ne els que consideris més esclaridors?
- Amb la teva experiència, què caldria modificar per conscienciar i implicar els pares en la corresponsabilitat i fomentar la seva participació?

Annex 4. Aportacions dels entrevistats

4.1. Modificacions personals i familiars

Pel que fa a les modificacions laborals:

- “En l’estiu sempre fèiem horari seguit, i hem continuat fent horari seguit als matins d’ençà que tinc la filleta”.

Com es modifica el temps i canvis de la rutina:

- “Renunciar a tenir més temps per fer ses coses que m’agraden”.
- “Et prives de moltes coses, moltes coses ja no les pots fer o no tens el temps per fer-ho, és el que notes més de tot.”
- “Sa conciliació és alguna cosa que fins que no t’hi trobes no saps que és. Has d’estar molt d’acord amb la teva parella amb com fer les coses. És un procés que hi ha hagut ses nostres diferències”.
- “Jo personalment he deixat de fer coses perquè he volgut passar més temps a casa. He deixat d’anar amb bicicleta totalment”.

4.2. Pressions socials i estereotips de gènere

Quant a les pressions amb les amistats:

- “A les amistats els hi costa entendre el meu nou paper, de fet en el meu grup d’amics, pràcticament no hi ha cap pare i açò ens posa a dos mons diferents. I en aquest aspecte em puc sentir un poc incomprès de vegades”.
- “Intentem dur unes rutines molt ajustades i moltes vegades quan ens conviden a sopar o prendre cosa i els hi diem que no perquè el nen va a dormir prest, no ho entenen”.

Pel que fa a pressions que senten quan assisteixen a espais on normalment hi ha més presència femenina:

- “A reunions, o contacontes o a coses d’escola o extraescolars on de vegades soc l’únic pare, no és que ningú et digui res directament, però tu notes aquella espècie de pressió social de, ostres, em pertoca a jo estar aquí?”.
- “El simple fet de no trobar altres pares en aquests espais, ja pot ser un factor inhibidor, perquè si tu el primer dia que vas a família i lectura (activitat que fan a la biblioteca per a nens de 0-6 anys), no hi ha cap papà, tal vegada el segon dia ja no hi voldràs anar”.
- “A vegades es fa estrany ser l’únic papà, però saps que és el que hi ha, i a jo personalment no m’incomoda”.

Respecte a les visites prenatales, comenten:

- “El ginecòleg em va menystenir d’una manera increïble, en canvi, la comare em va fer bastant de cas, però em coneixia, i clar no sé si és per això”.
- “Et sents una mica desplaçat, açò sí que és ve. Clar anàvem a les visites del metge i el metge xerrava amb la meva dona, no xerrava amb jo”.

Referent a si la mare pot inhibir la participació del pare, diuen:

- “Evidentment, sí que et sents un poc més apartat, no?, perquè si no tens l’oportunitat d’intentar-lo calmar per exemple, encara que costi, sempre serà la cosa fàcil anar a la mare”.
- “Hi ha una part que la fa la mare, i s’ha d’acceptar aquest paper, és la de donar pit i tot el que li envolta”.

4.3. Presència i implicació en la criança i l’educació dels fills i filles

Pel que fa a informar-se sobre la criança i processos d’embaràs, part i postpart:

- “Llibres no n’he llegit, però sí que he escoltat a la meva parella perquè sé que ella s’ha informat d’aquestes coses i m’ha interessat el tema, tal vegada no tant com a ella, també entenc que si tu dus una vida dins sa panxa, ho vius més directament”.
- “Jo mai he sigut de seguir coses de paternitat a l’Instagram així com la meva parella sí. La mare es mira moltes pàgines de menjar i de *influencers* sobre educació dels fills. Jo no, jo simplement faig el que crec que és millor per a ell”.

Quant a si creuen que hi ha referents de pares corresponsables, responen:

- “No et podria dir un referent o una persona amb concret, però a jo em sembla que vas aprenent una mica del que tens al voltant, dels teus pares, família, amics... veus com ho fan ells i aprens tant dels seus errors com els seus encerts. (...) He vist altres amics o familiars que amb actituds o conductes, he pensat, açò jo no ho vull pel meu fill”.
- “Intent ser el pare que ves volgut que vessin estat amb jo”.

Respecte als factors que creuen que són més rellevants amb el vincle amb les seves criatures:

- “La confiança. Que tu puguis confiar en ells i que et sentin proper físicament, i que els escoltis i que sentin que poden comptar amb tu”.
- “Donar-li llibertat i que ell pugui fer, experimentar i provar coses sense posar-li moltes barreres, deixar que s’equivocui i ser allà per si s’equivoca i intentar no imposar sinó xerrar i explicar, encara que costi. No imposar les coses, explicar sempre perquè no”.

Pel que fa a la participació seva en les reunions d’escola, en el WhatsApp i el correu electrònic d’aquesta:

- “De vegades hi vaig tot sol i de vegades amb la meva parella. Depenent del temps disponible de cadascú ho fa l’un o l’altre”.
- “Jo si hi haig d’anar, hi vaig, però sempre que pugui passar (riu) ho evito”.
- “Si puc sí, però per tema d’horaris i feina sempre hi sol anar ella”
- “Formo part del grup de Whatsapp i hi participo. Del correu en faig menys cas, se’n sol encarregar la meva parella”.

Respecte a si creuen que la incorporació dels pares als programes prepart, els ajudaria a estar més preparats i implicats, i quins temes creuen que s’haurien d’introduir, responen:

- “Un dels motius pels quals els pares s’impliquen poc, també és la falta de coneixement. Si ells estiguessin en aquest tipus d’activitats potser això, ajudaria que s’impliquessin més”.
- “El postpart crec que hauria de ser superimportant (...) així com vosaltres ja fa nou mesos o més que us esteu informant d’aquestes coses, els pares és com que de sobte, de com sa

vida, sa realitat, no? Et dona una bufetada i descobreixes que ja ets papà, saps?, i ningú t'ha explicat res de tot açò”.

- “El tema de conciliar. Ho dic amb el sentit que un no agafi molt de pes amb tots aquests moments de la criança, perquè si un agafa molt de pes, després l'altra persona quan s'hi trobi en aquella situació és quan passa pena, i és quan es veu superada”.

Quant a si estan satisfets amb el model de paternitat que exerceixen:

- “Potser ara l'hotel em té una mica esclau per passar temps amb ell, més que és que voldria, per això intent passar tot el temps que puc amb ell”.
- “M'agradaria tenir més temps per dedicar a ell, però al dia a dia és impossible per la feina”.

4.4. Corresponsabilitat en les feines domèstiques i l'ús del temps

Pel que fa al repartiment del treball domèstic i la distribució del temps personal, diuen:

- “Intentem repartir les tasques de casa. Primer un intenta fer el que més li agrada o més bé se li dur, perquè no suposi tanta càrrega i les altres ens ho repartim (...) a jo m'agrada més cuinar i no em fa tanta vessa i no em costa tant, i normalment m'encarrego jo del menjar i la meva parella s'encarrega més de la part de la roba, però les altres coses com granar o fer net, ens ho intentem repartir, de fet tenim un esquema al refrigerador i anem apuntant totes aquestes coses”.
- “Intentem planificar al refrigerador amb un calendari amb diferents colors les diferents activitats que ha de fer l'un i l'altre, tant domèstiques com personals. Cadascú posa les coses planificades de feina i exercici i així l'altre sap quan ho ha de fer i vol fer (...). Ella fa un poc més rentadora, roba i jo faig un poc més cuina i fer net cuina, i després hi ha dies que ens posem els dos junts i fem neteja a fons”.
- “No ho sé, sa veritat és que vas cercant un poc el temps i és moment de cada cosa”.
- “No podem fer plans. El problema és que fem feina els dos i bastants hores i no pots fer un pla mai. Anem al dia a dia”.

Referent a l'organització i planificació de la dinàmica familiar, responen:

- “S’encarrega més ella, de demanar cites i això, i d’anar al metge hi anem els dos o el qui tingui més disponibilitat, ara en tinc més jo”.
- “La meva parella és l’encarregada de totes les coses, i jo faig el que em diu (...) surt bé així i ella és molt responsable”.